

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Hariduskorralduse õppekava

Tiina Luige

ÕPETAJATE JA ÕPETAJAKOOLITUSE ÜLIÕPILASTE ÕPETAJAKUTSE
VALIKU MOTIVATSIOONITEGURITE VÕRDLUS

magistritöö

Juhendaja: Merle Taimalu, PhD

Läbiv pealkiri: Motivatsioonitegurite võrdlus

KAITSMISELE LUBATUD

Juhendaja: Merle Taimalu, PhD

.....

(allkiri ja kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees: Anzori Barkalaja, PhD

.....

(allkiri ja kuupäev)

Tartu 2016

Sisukord

Sissejuhatus	3
TEOREETILISED LÄHTEKOHAD	5
<i>Põhimõisted</i>	5
<i>Uurimused õpetajakutse valiku motivatsiooniteguritest</i>	8
<i>Väljaspool Eestit läbiviidud uurimustest</i>	8
<i>Eestis läbiviidud uurimustest</i>	11
<i>Uurimuse eesmärk ja hüpoteesid</i>	12
METOODIKA.....	14
<i>Valim</i>	14
<i>Mõõtevahend</i>	15
<i>Protseduur</i>	17
TULEMUSED.....	21
ARUTELU	23
<i>Töö piirangud ja soovitus edasisteks uurimusteks</i>	27
<i>Töö praktiline väärtus</i>	28
KOKKUVÕTE.....	28
SUMMARY	29
TÄNUSÕNAD	31
AUTORSUSE KINNITUS	31
KASUTATUD KIRJANDUS	32
LISAD	37
Lisa 1. Õpetajatele kohandatud FIT-Choice ankeet	

Sissejuhatus

Õpetajate roll rahva tuleviku kujundamisel on fundamentaalse tähtsusega. On oluline, et õpetajatena töötaksid motiveeritud ja oma tööga rahulolevad inimesed. Samas näitab rahvusvaheline uuring TALIS, et Eesti õpetaja tunneb, et teda ei väärtustata ühiskonnas (Übius, Kall, Loogma & Ümarik, 2014). Õpetajate palk on valitsuse poolt viimastel aastatel küll tähelepanu all olnud ja Eesti riik on õpetajatööd püüdnud väärtustada töötasu tõstmise kaudu (Eesti õpetajahariduse..., 2009-13), kuid Eesti keskmist palgataset pole riiklik palgatoetus saavutanud. Kui 2010. aastal moodustas õpetaja keskmine palk 99% Eesti keskmisest, siis 2015. aastal 87,6% (Põhinäitajad, 2016). Niisiis ei ole õpetajate palgatõus saavutanud Eesti keskmist palgataset ja töötasu kaudu õpetajaameti väärtustamine ei ole täielikult realiseerunud. Paljud riigid, sealhulgas ka Eesti, seisavad silmitsi probleemiga, mis puudutab õpetajaskonna vananemist. Kui praegu töötavad pensioniealised õpetajad on oma ametis ka järgnevatel õppeaastatel, siis nende arv võib moodustada 2017/18. õppeaastaks erinevates koolitüüpides ca 15- 23% õpetajate arvust (Haridus- ja Teadusministeeriumi arengukava...2015-18). Seetõttu on oluline, et kui pensioniealised otsustavad töölt teenitud vanaduspuhkusele jääda, oleks asemele tulemas noori õpetajaid. Paraku ei ole õpetajaharidus gümnaasiumilõpetajate hulgas populaarsemate seas. Meedia vahendusel on Tartu Ülikooli Pedagogicum'i juhataja professor Margus Pedaste avaldanud muret õpetajakoolituse kohtade täitumise pärast nii bakalaureuse- kui magistriastmes (Pärismaa, 2014). Samas kui ka asutakse õpetajakoolituse erialadele õppima, siis õpetajatööd tegema hakkavad neist Eesti Hariduse infosüsteemi 2016.aasta andmetel ca 70%. Riiklikult on püütud tõsta õpetajakutse atraktiivsust ning vähendada kvalifitseeritud õpetajate puudust rakendades 2008. aastast Eestis noore õpetaja lähtetoetuste süsteemi (Lähtetoetus, 2016). Lähtetoetuse mõju uuringust selgub, et seda on makstud ajavahemikus 2008- 2014 kokku 451 noorele õpetajale, kellest koolis töötab 428, mis on 5% kõigist üldhariduskoolide õpetajatest väljaspool Tartut ja Tallinna. Seega saab öelda, et lähtetoetusel on teatud mõju noorte õpetajate osakaalu hoidmisel koolide õpetajaskonnas. Samas on siiski nimetatud aastatel pensioniealiste õpetajate osakaal tõusnud (Õpetaja lähtetoetuse..., 2015). Uuringud toovad välja, et probleemid õpetajakoolituse lõpetanute koolis tööle asumise ning õpetajana töötamise jätkamisega on ka teistes riikides (Roness & Smith, 2010; Watt *et al.*, 2012). Näiteks Norras loobub 40% õpetajatööst esimese pooleteise aasta jooksul (Roness, 2010), USAs lahkub 25%

esimese kolme ja kuni 45% noortest õpetajatest esimese viie aasta jooksul (Watt, Richardson & Wilkins, 2014).

Kuna õpetaja amet on oluline ühiskonnas ja ühiskonna arengus, on kesksed haridusalased probleemid ühiskonnas heade õpetajate olemasolu, nende ametisse jäämine ja õpetajate juurdekasv. Õpetajate kvaliteet sõltub nende motivatsioonist, kuna motivatsioon määrab nende hoiakud ja selle, kuidas nad oma tööd teevad. Järeldasvu juures on oluline, millised on nende õpetajakutse valiku motiivid ja milline on nende aramus õpetajatööst, sest see peegeldab nende arusaama õpetajatööst. Antud lõputöö uurimisprobleem on teada saada, miks õpetajad ja õpetajaks õppijad on oma valiku teinud ja mida nad arvavad õpetajatööst. Käesoleva magistr töö eesmärk on tuua välja erinevused õpetajakutse valinud õpetajakoolituse üliõpilaste kutsevaliku ja töötavate õpetajate tööga seotud motiivides ja hinnangutes arvamustele õpetajatöö kohta. Kuna õpetajad teavad õpetajatöö reaalsust, näitab üliõpilaste ja õpetajate motiivide võrdlemine ka seda, kas ja kuidas üliõpilased selle töö sisust aru saavad ja kas nad seda idealiseerivad. Õpetajakutse valiku tegemisel on väga oluline õpetajaameti positsioon ja väärtustatus ühiskonnas.

Töö uudsus seisneb selles, et õpetajate ja õpetajakoolituse üliõpilaste motivatsioonitegurite võrdlust Eestis autorile teadaolevalt siiani tehtud ei ole.

Käesolev magistr töö koosneb neljast suuremast peatükist, mis on omakorda jaotatud alapeatükkideks. Esimeses peatükis antakse ülevaade töö teoreetilistest lähte kohtadest, tutvustatakse teemaga seotud erinevaid motivatsiooniteooriaid ja õpetaja tööga seotud motivatsioonitegureid erinevatele uurimustele toetudes. Peatüki lõpus esitatakse uurimuse eesmärk ja hüpoteesid. Teine peatükk sisaldab meetodikat, antakse ülevaade valimist, mõõtevahendist, uurimuse protseduurist ning andmetöötusest. Kolmandas peatükis esitatakse töö tulemused. Neljandas peatükis interpreteeritakse saadud tulemusi arutelu vormis, antakse soovitusi edasisteks uurimusteks ning tuuakse välja töö võimalikud piirangud.

TEOREETILISED LÄHTEKOHAD

Järgnevalt antakse ülevaade magistritöö teoreetilistest lähtekohtadest. Tutvustatakse tööga seonduvaid põhimõisteid ja motivatsiooniteooriaid, tuuakse välja õpetajakutse valiku motivatsioonitegurid erinevate varasemate uurimuste põhjal ja esitatakse uurimuse eesmärk ning hüpoteesid.

Põhimõisted

Motivatsioon on lai mõiste. Motivatsiooni on defineeritud kui inimese sisemist seisundit, mis ajendab teda kindlal viisil käituma (Kidron, 2001), samas ka, kui tegevuse põhjuste või ajendite ehk siis motiivide kogumit (Haridussõnastik, 2014). Motivatsiooni võib pidada käitumisele energia andjaks (Reber & Reber, 2001). Motiiv on teadlik suhtumine juba tekkinud aktiivsusesse ja inimese tegevust mõjutab enamasti mitmeid, nii teadlikke kui ebateadlikke, motiive korraga (Bachmann & Maruste, 2003). Eesti keeles on motiiv kitsam, motivatsioon aga laiem mõiste. Samas ingliskeelses teemakohases kirjanduses kasutatakse sageli sõna *motivation* sõna *motive* sünonüümina (Fokkens-Bruinsma & Canrinus, 2012; Richardson & Watt, 2006; Sinclair, 2008; Voltri, Luik & Taimalu, 2013). Õpetajakutse valiku kontekstis on motiiv põhjus, mis ajendab inimesi õpetajaks õppima (Sinclair, 2008). Siinjuures on olulisel kohal Maslow inimvajaduste teooria, mille järgi võib öelda, et inimese vajadused on kooskõlas tema karjäärivalikuga (Maslow, 2007). Motiivi kui käitumisajendi võib käivitada mistahes motiveeriv tegur (Kidron, 2001). Antud töö seisukohalt on oluline lahti mõtestada „motivatsioonitegurite“ mõiste. Motivatsioonitegurid on üldmõiste, milles on seotud õpetajakutse valikut mõjutavad tegurid- motiivid, ettekujutus õpetajatööst ja rahulolu kutsevalikuga (Voltri *et al.*, 2013).

Käesoleva töö uurimuslikus osas kasutatud instrumendi aluseks on saavutusmotivatsiooni teooria, milles õpetajakutse valikut mõjutavad tegurid on seotud saavutusmotivatsiooni (Krull, 2000) ehk eduootuse ja eesmärgi väärtuse kombinatsiooni teooriaga (*expectance- value theory*) (Wigfield & Eccles, 2000). Selle teooria järgi vajab inimene tegutsemiseks nii usku enda edusse kui ka seda, et tegutsemise tulemus oleks väärtuslik. Samas on oluline mõlema faktori olemasolu, et inimesel tekiks soov eesmärgi nimel pingutada (Krull, 2000). Saavutuse väärtusel on neli kindlat komponenti:

- 1) saavutuse väärtus näitab seda, kui kasulik on inimesel eesmärk saavutada;
- 2) sisemine väärtus näitab seda, kuiõrd annab eesmärgi saavutamine inimesele rahulolu

tunde;

3) kasulikkus näitab, kas ja millist kasu inimene eesmärgi saavutamisest saab ning kuidas sobib see tema tulevikuplaanidega;

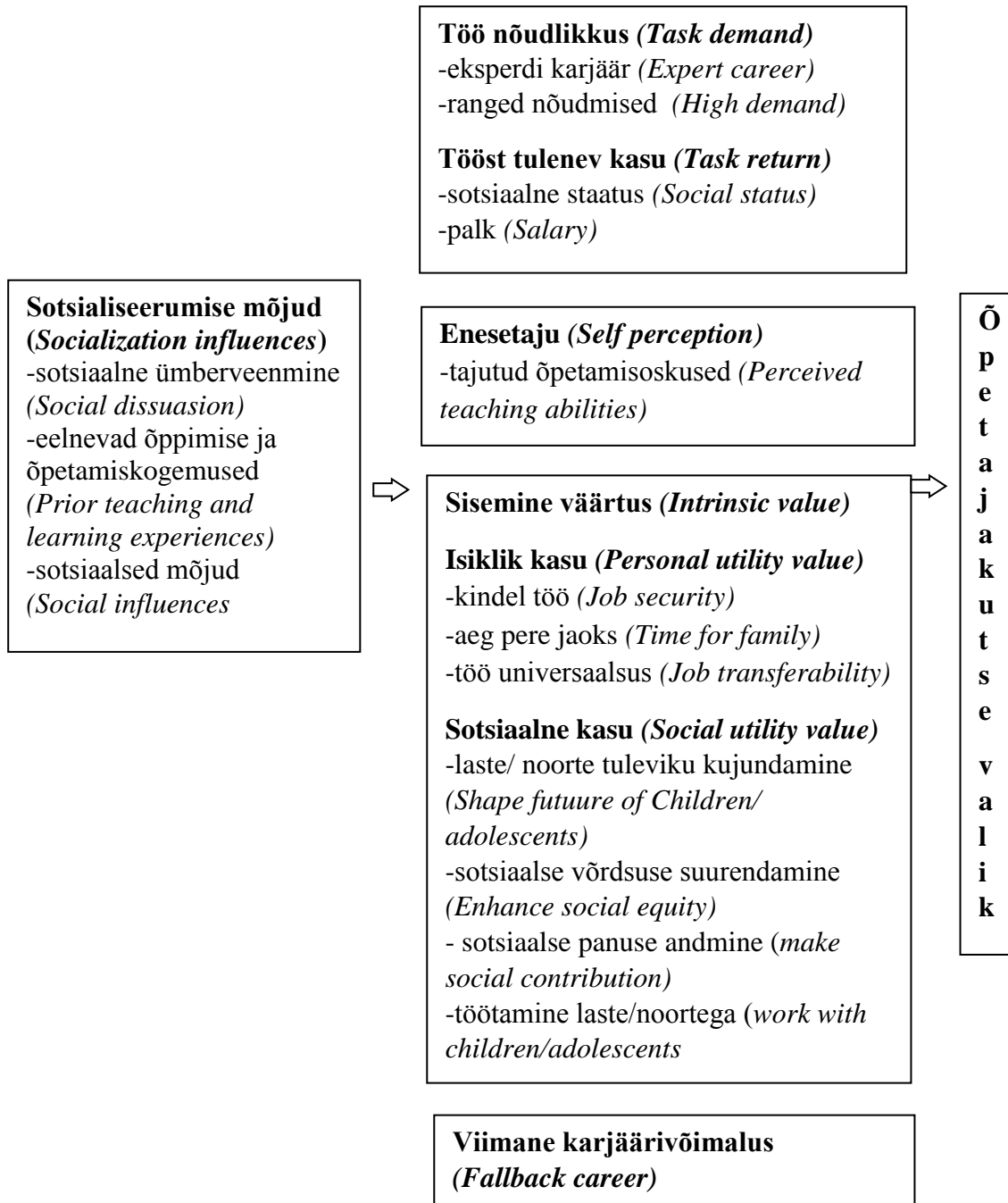
4) maksumus näitab, kui palju peab inimene ise panustama, millest eesmärgi saavutamiseks loobuma (Wigfield, 1994; Voltri *et al.*, 2013j).

Õpetajakutse valinud inimeste motivatsioonitegurid võib jagada sisemisteks ja välisteks teguriteks (Sinclair, 2008). Lisaks sisemistele ja välistele motivatsiooniteguritele tuuakse eraldi välja altruistlikud tegurid (Chong & Low, 2009). Sisemise motivatsiooni korral tegutsetakse tegevuse enda tõttu ja tegutsemine pakub rahuldust. Välise motivatsiooni korral lähtub tegevus tulemustest, kas positiivsena saadavast kasust või negatiivsena, karistusest hoidumisest vältimisena. Sisemiste faktorite hulka kuulub näiteks enesearendamise soov, väliste hulka materiaalsed hüved (Ryan & Deci, 2000). Välsed motiivid hõlmavad ka töökoha kindlust, kergemat töökoormust, kindlat sissetulekut, aega perekonna kohustuste täitmiseks ja pikka puhkust (Kılınç & Mahiroglu, 2009). Väline motivatsioon on soov saavutada spetsiifilisi tulemeid, samas sisemine motivatsioon tuleneb sisemistest positiivsetest tunnetest (Kreitner & Kılınç, 2004). Välist motivatsiooni võib omakorda jagada kohanemise seisukohalt kas seda soodustavaks või takistavaks. Autorite sõnul on sisemine motivatsioon alati kohanemist soodustav, väline võib sõltuvalt teguritest olla kas soodustav või takistav (Bruinsma & Jansen, 2010). Altruistlikud tegurid on seotud sooviga töötada lastega ja panustada ühiskonda (Chong & Low, 2009).

Niisiis on õpetajakutse valikul erinevate uurimuste põhjal eristatud:

- 1) sisemisi motiive- seotud õpetamise kui tegevuse endaga (nt õpetamisega kaasneb õpetajal huvi õppeaine vastu);
- 2) väliseid motiive- seotud tööst tuleneva kasuga (nt pikk puhkus, palk jne);
- 3) altruistlikke motiive- seotud arusaamaga, et õpetajaamet on ühiskonnale väärtuslik elukutse (nt tähtis on soov aidata kaasa laste arengule) (Kyriacou & Coulthard, 2000).

Joonisel 1 on kujutatud saavutusmotivatsiooni teooria põhjal loodud skemaatilist mudelit (Richardson & Watt, 2006), milles selgitatakse motivatsiooni mõjutavate tegurite omavahelisi suhteid ning saavutustega seotud otsuste langetamist.

Joonis 1. FIT- Choice mudel: õpetajakutse valikut mõjutavad tegurid (Richardson & Watt, 2006, viidatud Peterson, 2013 j, lk 10).

Eeldatakse, et usk edu saavutamisse ja saavutuse väärtus on omavahel positiivses seoses. See mudel sobib selgitamiseks ka õpetajakutse karjäärivalikut (Peterson, 2013). Lisaks motiividele mõjutavad õpetajakutse valikut arvamused õpetajatöö kohta- ettekujutus ametist ja õpetajatöö poolt pakutav rahulolu. Need omakorda võivad olla mõjutatud riigi poliitilisest või majanduslikust olukorrast (Kılınç *et al.*, 2012). Õpetajakutse valikul on määravaks motiivide kogum koos kujunenud arusaamaga õpetajatööst (Richardson & Watt, 2006).

Uurimused õpetajakutse valiku motivatsiooniteguritest

Uurimused kinnitavad, et õpetajaks õppimisel mõjutavad inimest mitu motiivi korraga (Richardson & Watt, 2006; Sinclair, 2008; Thomson *et al.*, 2012). Samas on indiviididel samaaegselt mitmeid eesmärgi ning eesmärgid on tähtsad motivatsiooni suurendamisel ja säilitamisel (Mansfield *et al.*, 2012). Motivatsioon õpetajaks saada on samaaegselt seotud erinevate eesmärkidega ja mõjutatud erinevatest motiividest.

Käesolevas peatükis antakse ülevaade uurimustest, milles on uuritud õpetajakutse valikut ja õpetajatööga rahulolu mõjutavaid motivatsioonitegureid õpetajakoolituse üliõpilastel ja õpetajatel. Ülevaated on jagatud kahte alapeatükki. Kõigepealt uurimused, mis on läbiviidud väljaspool Eestit ning seejärel ülevaade Eestis teostatud uurimistöödest.

Väljaspool Eestit läbiviidud uurimustest

Kuna õpetajate järelkasvu ja motivatsiooniga on probleeme paljudes riikides, on sellekohaseid uuringuid tehtud Austraalias, USA-s, Norras, Saksamaal, Türgis, Hollandis, Hiinas ja paljudes teistes riikides. Motivatsiooni võivad mõjutada riigi poliitiline olukord, majandus ja kultuurilised erinevused (Fokkens-Bruinsma & Canrinus, 2014; Kılınç *et al.*, 2012). Üliõpilaste seas läbiviidud motivatsioonitegurite uuringutest tuleb vaatamata erinevale kultuuritaustale välja, et olulisimateks motiivideks õpetajakutse valikul on sisemised ja altruistlikud motiivid: enda tajutud võimekus õpetada, õpetamise sisemine väärtus, sotsiaalse panuse andmine, töötamine laste ja noortega ning tahe kujundada nende tulevikku (Akar, 2012; Chong & Low, 2009; Kılınç *et al.*, 2012; König *et al.*, 2012; Lin *et al.*, 2012; Watt *et al.*, 2012). Erinevusi on ilmnunud motiivide järjestuses. Näiteks kui Saksamaa õpetajakoolituse üliõpilaste uuringus oli esikohal *Soov töötada lastega* (König & Rothland, 2012), siis Hollandis *Enda tajutud võimekus õpetada* (Fokkens-Bruinsma & Canrinus, 2012). Ka mitmed õpetajatega läbiviidud uurimused toovad välja, et õpetajad on eelkõige motiveeritud sisemiselt ja altruistlikult (Kılınç *et al.*, 2012; Roness, 2010). Õpetajaid motiveerib oma ametis võimalus teenida ühiskonda, kujundada laste ja noorte tulevikku ja vähendada sotsiaalset ebavõrdsust (Richardson & Watt, 2006). Õpetajakoolituse üliõpilaste õpetajaks õppimise põhjused ja hoiakud õpetajaameti suhtes võimaldavad ette ennustada rahulolu karjäärivalikuga (Chong & Low, 2009). Austraalia üliõpilastega ülikooli alguses ja enne lõpetamist läbiviidud uuringust selgus, et üliõpilased, kes plaanisid pikaajalist õpetajakarjääri, said kõrgemad skoorid sisemiste motivatsioonitegurite ja sotsiaalsete faktorite osas kui need, kes seda ei plaani (Watt & Richardson, 2008).

Õpetajate puhul võib öelda, et sisemiselt motiveeritud õpetajad suudavad ka õpilasi motiveerida (Fokkens-Bruinsma & Canrinus, 2014) ja et keda motiveerivad sisemised faktorid, on rohkem pühendunud (Chong & Low, 2009). Samas on välised motivatsioonitegurid otseselt seotud õpetajakutse valikuga rahuloluga (Fokkens- Bruinsma & Canrinus, 2014). Mitmetes õpetajate seas läbiviidud uuringutes ilmnebki, et neil on kõrgemad hinnangud välistele motivatsiooniteguritele (Kılınç *et al.*, 2012; Roness & Smith, 2010). Türgi üliõpilaste seas läbiviidud uuringus on vastanud üliõpilaste jaoks suhteliselt võrdselt tähtsad nii välised (36,8%), sisemised (30%) kui altruistlikud (33,2%) faktorid, kusjuures vastanud naiste hulgas domineerisid altruistlikud, meeste hulgas välised faktorid (Yüce, Şahin, Koçer, & Kana, 2013). Samas Singapuris olid üliõpilased esimese õpinguaasta alguses tunduvalt rohkem motiveeritud sisemiselt ja altruistlikult ning vähem väliselt, vastavalt sisemiselt (50%); altruistlikult (31%) ja väliselt (9%). Niisiis ei tundunud õpingute alguses välised motivatsioonitegurid tähtsad, kuid õpingute lõppedes ja esimese tööaasta järel hinnangud sisemistele ja altruistlikele motiividele langesid ning välistele tõusid (Chong & Low, 2009). Ka Kanadas läbiviidud uurimuses olid õpetajakoolituse üliõpilaste motiivid tööleasumise eel pigem sisemised (nt võimalus õpetada endale huvitavat ainet, võimalus töötada laste ja noortega) ja altruistlikud (nt võimaluse korda saata muutusi inimeste elus), siis aja jooksul muutusid tähtsamaks välised faktorid (nt palk ja boonused, oma klassiruum, ametialane elukvaliteet) (Hellsten & Prytula, 2011). Türgi õpetajakoolituse üliõpilaste hinnangul oli olulisel kohal soov saada kindel ja turvaline töö ning õpetajatöö stabiilsus (Kılınç *et al.*, 2012). Austraalias ülikooli lõpetavatel õpetajakoolituse üliõpilastel on kõrgeim eesmärk tööle saamine, algajad õpetajad pidasid oluliseks töökohakindlust ja töö turvalisust (Mansfield & Beltman, 2014). Õpetajaameti sotsiaalne staatus ja välised motivatsioonitegurid mitmetes uuringutes saanud üliõpilaste poolt madalamad hinnangud (Fokkens- Bruinsma & Canrinus, 2014; König & Rothland, 2012; Watt *et al.*, 2012). Siiski ilmneb hinnangutes riigiti erinevusi. Eranditeks on näiteks USA, kus õpetajaameti sotsiaalset staatust hinnatakse üliõpilaste poolt kõrgeks ning Saksamaa ja Holland, kus hinnangud palgale on kõrged (Fokkens-Bruinsma & Canrinus, 2012; Watt *et al.*, 2012). Samas Saksamaal hindavad nii üliõpilased kui õpetajad õpetaja staatust madalaks. Ka rahulolu karjäärivalikuga on Saksamaa õpetajate seas kõige madalam (König & Rothland, 2012; Watt & Richardson, 2007). Austraalias läbiviidud uuringust ilmneb, et õpetajakoolitusse asumise hetkel on õpetajakoolituses osalejad piisavalt teadlikud õpetajaameti raskusest ning madalast palgast ja staatusest, kuid on siiski valinud õpetaja karjääri ja kinnitavad

kõrget rahulolu oma valikuga (Richardson & Watt, 2006). Norras läbiviidud uurimuses peab kolmveerand vastanud õpetajatest õpetajaametit väga nõudlikuks ning töökoormust suureks (Roness, 2010). Ka paljudes õpetajakoolituse üliõpilaste uurimustes on osalenud arvamusel, et õpetajakutse on kõrgeid ametioskusi nõudev ja raske amet (Fokkens-Bruinsma & Canrinus, 2012; Kılınç *et al.*, 2012; König & Rothland, 2012). Siiski näiteks Hiina õpetajakoolituse üliõpilaste seas ei peeta õpetajatööd kõrgete nõudmistega ametiks kuna faktor *Kõrgeid ametioskused* sai kuuest arvamusi õpetajatööst hõlmavast faktorist madalaima hinnangu (Lin *et al.*, 2012). Türgis läbiviidud uurimuses toovad autorid välja, et kuna õpetajatöö muutub järjest nõudlikumaks, siis motivatsioon järjest langeb (Yüce *et al.*, 2013). Norra uurijad on pööranud tähelepanu vastuolule, et kuigi enamik õpetajatest tunneb end oma ametis kindlalt, ei valiks kolmandik neist enam õpetajaametit (Skaalvik & Skaalvik, 2008). Õpetajate motivatsioon on madalam ja stress suurem kui üheski teises ametis ja olulised põhjused, miks inimesed õpetajaametist loobuvad, on stress ja suur töökoormus (Fokkens- Bruinsma & Canrinus, 2014).

Õpetajakoolituse üliõpilaste ja algajate õpetajate hoiakute uurimuses USAs näitasid tulemused, et üliõpilastel olid õpetajaameti suhtes naiivsed ja idealistlikud hoiakud (Hong, 2010). Hollandi õpetajakoolituse üliõpilaste uuringu põhjal, milles uuriti kahe erineva õppeastme üliõpilaste motivatsioonitegureid, võib väita, et esimese aasta üliõpilased, olles oma õpingute alguses, olid optimistlikumad tuleviku suhtes. Üliõpilased, kes õppisid magistritasemel, aga vähemoptimistlikud teades juba raskusi ja olid reaalsusega rohkem kursis (Fokkens- Bruinsma & Canrinus, 2014).

Huvitava tulemuseni jõudsid uurijad Watt, Richardson ja Wilkins (2014), kes oma uuringuga lõid uue pildi seletamiseks algajate õpetajate lahkumist õpetajaametist esimese viie aasta jooksul. Põhjuste seas, miks nad plaanisid lahkuda, olid paljud positiivsed ja plaanipärased, näiteks “hüppelaud” avaramaks haridusalaseks karjääriks (noorsootöö, koolitajad). Vastanute seas oli ka neid, kes iseloomustasid end “rahutute hingedena” ja ei tahtnud ühessegi ametisse jääda pikemaks ajaks. Väiksem osa loobub õpetamisest negatiivse õpetajakoolituse ja koolipraktika kogemuste tõttu (Watt *et al.*, 2014). Kanadas läbiviidud uuringust ilmneb, et üliõpilaste hulgas oli suurem pühendumus ametile ja väiksem stress, õpetajate hulgas väiksem pühendumus ja suurem stress, mille tulemuseks oli õpetajate suurem tahe loobuda õpetajaametist võrreldes üliõpilastega (Klassen & Chiu, 2011).

Hongi (2010) uuringust ilmneb, et õpetajad, kes vähem kui viis aastat pärast õpetajana tööleasumist õpetajaametist loobusid, „põlesid emotsionaalselt läbi“, samas kui üliõpilased, kes ei olnud veel kunagi õpetanud, arvasid, et neil tuleb tulevikus vähem „lähipõlemist“.

Mitmetes uurimustes on tähelepanu pööratud, et õpetajakoolituse üliõpilastest on kõrgemalt motiveeritud need, kellel on eelnev töökogemus (Fokkens-Bruinsma & Canrinus, 2012) või pedagoogilised eelteadmised (König & Rothland, 2012). Mõned uuringud (Hellsten & Prvtula, 2011; Jungen, 2008; Kılınç *et al.*, 2012) toovad välja õpetajaameti valikul vanemate ja lähedaste eeskuju ning mõju. Siiski ilmnes huvitav tulemus Hollandi uurimusest, et paljusid eelneva positiivse õppimiskogemusega üliõpilasi ei innustanud see õpetajaametisse jääma. Ja vastupidi- need, kellel positiivset õppimiskogemust (nä head õpetajat) ei olnud, tahtsid jääda õpetajaametisse ja ise paremateks õpetajateks saada (Fokkens- Bruinsma & Canrinus, 2014).

Eestis läbiviidud uurimustest

Õpetajakutse valiku motivatsioonitegurite uurimiseks Eestis on varasemad uuringud läbiviidud Tartu õpetajate seminari (Sokk, 1994) ja 2001. a. Tallinna Pedagoogikaülikooli (Krusell, 2004) üliõpilastega. Mõlema uurimuse tulemustest selgub, et huvi õpetajakutse vastu ei olnud õppimaasunute seas esikohal. Rohkem väärtustasid üliõpilased muid õpetajakutsega kaasnevaid tegureid, suhteliselt suur oli väliste motiivide osakaal (Krusell, 2004). Viimastel aastatel on mitmeid uurimusi tehtud nii õpetajakoolituse üliõpilaste motivatsioonitegurite osas (Peterson, 2013; Voltri *et al.*, 2013) kui uuritud motivatsioonitegurite muutusi õpingute jooksul (Kõiv, 2014; Ojamets, 2014). On välja toodud, et õpetajaks õppima mõjutavad motiivid on rahulolu kutsevalikuga ja arvamused õpetajatööst. Petersoni (2013) uurimusest ilmneb, et peamised põhjused õpetajakutse valikul on sisemised ja peamised arvamused õpetajatöö kohta on, et õpetajatöö nõuab kõrgeid ametioskusi ja on raske töö (Peterson, 2013). Kõivu (2014) magistriltööst, milles uuriti õpetajakoolituse üliõpilaste hinnanguid esimese õpinguaasta alguses ja lõpus, järeldub, et esimese õpinguaasta jooksul tõusid hinnangud faktorite *Oluliste inimeste mõju*, *Sisemine motivatsioon ja oskused* ja *Kõrged ametioskused* osas. Ojamets (2014) uuris oma töös samade õpetajakoolituse üliõpilaste hinnanguid õpingute alguses, keskel ja lõpus ning leidis, et nii esimese kui teise õppeaasta lõpuks hinnangud motivatsiooniteguritele küll muutusid, kuid faktorite pingerida jäi samaks. Oluline tõus esines hinnangutes faktoritele *Kõrged ametioskused* ja *Raske töö*, millest võib järeldada, et õpingute käigus muutus üliõpilaste

arusaamine õpetajatööst realistlikumaks. Samast magistritööst ilmneb, et kõrgeima hinnangu andsid vastajad kõigil kolmel küsitluskorral motiivile *Töötamine lastega*. Olulised muutused tulid välja arvamustele õpetajatöö kohta ja õpetajakutse valikuga rahulolule antud hinnangutes: mida kõrgem on üliõpilaste rahulolu õpetajakutse valikuga, seda suurem on soov õpetajana tööle asuda (Ojamets, 2014). Urmi (2015) magistritööst ilmneb, et õpetajakoolituse üliõpilased, kes plaanivad õpetajana tööle asuda, hindasid motivatsioonitegureid ja arvamusi õpetajatööst kõrgemalt kui need, kes seda teha ei plaani (Urm, 2015).

Eestis läbiviidud õpetajate motivatsioonitegurite uuringutest ilmneb, et ka Eesti õpetajad on esmajoonel motiveeritud sisemiselt ning neid motiveerib kõige enam võimalus töötada lastega. Õpetajate hinnangul on õpetajatöö raske ning nõuab kõrgeid ametialaseid oskusi ja teadmisi (Must, 2015; Mõttus, 2015). Nais- ja meesõpetajate motivatsioonitegurite võrdlusest ilmneb, et naisõpetajate hinnangud sisemistele motivatsiooniteguritele on kõrgemad kui meesõpetajatel (Must, 2015). Viimasest uurimusest ilmneb, et arvamuste osas õpetajatöö kohta üldiselt hindavad nii mees- kui naisõpetajad kõige madalamaks faktorit *Palk*. Mitmed rahvusvahelised uurimused toovad välja Eesti õpetajate rahulolematuse madala palga ja ühiskonna vähese tunnustuse osas (Loogma *et al.*, 2009; Übius *et al.*, 2014).

Kokkuvõtteks erinevatest uuringutest õpetajakutse valiku motivatsioonitegurite kohta võib öelda, et õpetajaameti valikul ja selles ametis püsimisel on olulisemad sisemised ja altruistlikud faktorid. Õpetajakoolituse üliõpilased on sageli õpingute alguses oma hoiakutes idealistlikud, mille tulemusena sageli reaalsest õpetajaametist töö raskuse ja stressi tõttu loobutakse. Kuigi võib öelda, et sisemiselt motiveeritud õpetajad suudavad ka oma õpilasi rohkem motiveerida, muutuvad õpetajana töötades olulisemateks välised motivatsioonitegurid olles otseses seoses karjäärivalikuga rahuloluga.

Uurimuse eesmärk ja hüpoteesid

Antud uurimistöö eesmärk on tuua välja erinevused õpetajakutse valinud õpetajakoolituse üliõpilaste kutsevaliku ja töötavate õpetajate tööga seotud motiivides ja hinnangutes arvamustele õpetajatöö kohta.

Erinevatest õpetajakoolituse üliõpilaste motivatsioonitegurite uuringutest tuleb välja, et olulisimateks motiivideks õpetajakutse valikul on sisemised ja altruistlikud motiivid (Akar, 2012; Chong & Low, 2009; Kılınç *et al.*, 2012; König *et al.*, 2012; Lin *et al.*, 2012; Watt *et al.*, 2011). Ka õpetajaid motiveerib oma ametis võimalus teenida ühiskonda, kujundada laste ja noorte tulevikku ja vähendada sotsiaalset ebavõrdsust ehk siis altruistlikud motiivid

(Richardson & Watt, 2006). Samas on mitmetes õpetajate seas läbiviidud uuringutes ilmnenu, et õpetajad on kõrgemaid hinnanguid andnud välistele motivatsiooniteguritele (Kılınç *et al.*, 2012; Roness & Smith, 2010). Siit tulenevad töö esimene ja teine hüpotees.

1. *Hinnangud sisemistele ja altruistlikele motiividele õpetajatöös on õpetajakoolituse üliõpilastel kõrgemad kui õpetajatel.*
2. *Hinnangud õpetajatöö välistele motivatsiooniteguritele on õpetajatel kõrgemad kui õpetajakoolituse üliõpilastel.*

Mitmes uuringus on ilmnenu, et õpetajatöö on õpetajate hinnangul vähetasustatud ja õpetajaameti sotsiaalne staatus on madal (Kılınç *et al.*, 2012; Fokkens- Bruinsma *et al.*, 2012). Seda kinnitavad ka Eesti õpetajatega läbiviidud uuringud (Loogma *et al.*, 2009; Must, 2015; Mõttus, 2015; Übius *et al.*, 2014). Üldiselt jagavad ka enamike üliõpilastega läbiviidud uuringute tulemused hinnangut, et õpetajaameti staatus on madal ja palk väike (Watt *et al.*, 2011; König & Rothland, 2012). Samas näiteks USA-s hinnatakse õpetajaameti sotsiaalset staatust üliõpilaste poolt kõrgeks, Saksamaal ja Hollandis on üliõpilased andnud kõrged hinnangud faktorile *Palk* (Fokkens-Bruinsma & Canrinus, 2012; Watt *et al.*, 2012). Kuna välised motivatsioonitegurid on otseselt seotud õpetajakutse valikuga rahuloluga (Fokkens-Bruinsma & Canrinus, 2014), siis siit tuleneb töö kolmas hüpotees.

3. *Õpetajakoolituse üliõpilaste hinnangud õpetaja sotsiaalsele staatusele ühiskonnas ja palgale on kõrgemad õpetajate hinnangutest.*

Õpetajate hinnangul on õpetajatöö raske ning nõuab kõrgeid ametialaseid oskusi ja teadmisi (Must, 2015; Mõttus, 2015; Roness, 2010). Ka paljudes õpetajakoolituse üliõpilastega läbiviidud uurimustest ilmneb, et üliõpilaste hinnangul on õpetajaamet kõrgeid ametioskusi nõudev ja raske amet (Fokkens-Bruinsma & Canrinus, 2012; Kılınç *et al.*, 2012; König & Rothland, 2012; Peterson, 2014). Samas Hiina õpetajakoolituse üliõpilaste arvates see nii ei ole (Lin *et al.*, 2012). Õpetajakoolituse üliõpilaste ja algajate õpetajate hoiakute uurimuses USA-s näitasid tulemused, et üliõpilastel olid õpetajaameti suhtes naiivsed ja idealistlikud hoiakud (Hong, 2010). Siit tuleneb töö neljas hüpotees.

4. *Õpetajate hinnangud õpetajaametile kui kõrgeid ametioskusi nõudvale tööle on kõrgemad õpetajakoolituse üliõpilaste hinnangutest.*

METHOODIKA

Uurimuses kasutati kvantitatiivset uurimisviisi. Tegemist on võrdleva uurimisstrateegiaga, mis antud töö eesmärgi täitmiseks on kõige sobivam, kuna eesmärgiks oli kahe grupi, õpetajate ja üliõpilaste motivatsiooniteguritele antud hinnangute võrdlemine.

Valim

Antud uurimistöös on kasutatud kaht valimit, õpetajakoolituse üliõpilased ja õpetajad. Mõlema rühma puhul oli tegemist mugavusvalimiga, mis võimaldas koguda võimalikult palju vastuseid võimalikult vähese ajaga. Valikukriteeriumiteks üliõpilaste puhul oli see, et vastaja oleks õpetajakoolituse õppekaval õppiv üliõpilane ja õpetajate puhul, et vastaja töötaks õpetajana. Koolidest jäeti välja vene õppekeele koolid, erivajadustega laste ja internaatkoolid, lasteaed- algkoolid ning waldorfkoolid.

Üliõpilaste valimisse kuulusid Tartu Ülikooli õpetajakoolituse üliõpilased. Valimisse kuulus kokku 116 üliõpilast, kes sooliselt jagunesid vastavalt 20 meest (17%) ja 96 naist (83%). Vastanud üliõpilaste keskmine vanus oli 26,4 aastat (SD = 7,80; Min = 18 aastat, Max = 56 aastat). Tabelis 1. on esitatud üliõpilaste valimi jaotus õppevormi, õppeastme ja õppekava alusel.

Tabel 1. *Üliõpilaste valimi jaotus õppevormi, õppeastme ja õppekava alusel*

Õppevorm	Õppeaste	Õppekava
Statsionaarne 74 (65%)	Bakalaureuseõpe 32 (28%)	Klassiõpetaja 12 (10%)
Avatud ülikool 41 (35%)	Magistriõpe 70 (60%)	Põhikooli mitme aine õpetaja 5 (5%)
	Integreeritud õppekava 12 (10%)	Põhikooli ja gümnaasiumi aineõpetaja 58 (50%)
		Eripedagoog 30 (26%)
		Muud õppekavad 11 (9%)

Märkus: Kaks üliõpilast õppeastet ei märkinud.

Varasem töökogemus puudus pisut rohkem kui pooltel vastanud üliõpilastest, 63 üliõpilasel (54%); töökogemus oli küll olemas, aga ei töötanud õpetajana 8 vastanut (7%); õpingute ajal

töötas kas osalise või täiskoormusega 26 vastanud üliõpilast (22%). Küsimusele töökogemusest ei vastanud 19 üliõpilast (16%). Niisiis vastanud õpetajakoolituse üliõpilastest omas ligikaudu kolmandik praktilist teadmist ja kogemusi õpetajatööst, olles seda tööd varem teinud või tehes õpingute ajal.

Õpetajate valimisse kuulusid õpetajad Jõgevamaa, Tartumaa, Lääne- Virumaa, Järvamaa, Võrumaa, Põlvamaa, Valgamaa, Järvamaa koolidest. Ankeedi täitis 395 õpetajat. Vastanute ankeetidest eemaldati osakoormusega töötavate õpetajate ankeedid. Andmeanalüüs teostati valimiga, millesse kuulus 283 õpetajat, kes sooliselt jagunesid vastavalt 44 meest (16%) ja 239 naist (84%). Valimisse kuuluvate õpetajate keskmine vanus oli 46,6 aastat (SD = 11,1 ; Min = 21 aastat, Max = 78 aastat) ja keskmine tööstaaž 21,4 aastat (SD = 11,6, Min = 2 kuud, Max = 58 aastat). Tabelis 2. on esitatud õpetajate valimi jaotus töötamise piirkonna, koolitüübi ja õppeastme alusel.

Tabel 2. *Õpetajate valimi jaotus töötamise piirkonna, koolitüübi ja õppeastme alusel*

Töötamise piirkond	Koolitüüp	Õppeaste
Maakool 184 (65%)	Algkool 3 (1%)	Algaste 47 (17%)
Linnakool 96 (34%)	Põhikool 118 (42%)	Alg- ja põhikooliaste 30 (11%)
Nii maal kui linnas 2 (1%)	Põhikool-gümnaasium 99 (35%)	Põhikooliaste 99 (35%)
	Gümnaasium 63 (22%)	Põhikooli- ja gümnaasiumiaste 78 (27%)
		Gümnaasiumiaste 11 (4%)
		Kõigis õppeastmetes 18 (6%)

Mõõtevahend

Antud uurimistöös kasutati mõõtevahendina FIT- Choice skaalat (*Factors Influencing Teaching Choice*) (Richardson & Watt, 2006), mille puhul on peamised õpetajakutse valikut mõjutavad tegurid - õpetajakutse valiku motiivid ja arvamused õpetajatöö kohta, esitatud väidete kaudu. FIT- Choice skaalal on õpetajakutse valikut mõjutavad tegurid seotud

saavutusmotivatsiooni teooriaga (*expectancy-value theory*) (Wigfield & Eccles, 2000). FIT-Choice skaala on välja töötatud Austraalia teadlaste Helen G. Watt'i ja Paul Richardson'i (2006) poolt õpetajakoolituse üliõpilaste kutsevaliku motiivide uurimiseks.

Üliõpilaste ankeedi tõlkisid eesti keelde ja adapteerisid Piret Luik, Merle Taimalu, Airi Niilo 2012. aastal. Ankeeti piloteeriti õpetajakoolituse erialade üliõpilastega ning pilootuuringu põhjal veenduti, et ankeet sobib põhiuuringu läbiviimiseks. Nimetatud skaalat on õpetajakoolituse üliõpilaste uurimiseks kasutatud ja tulemusi kajastatud esimesena Petersoni magistritöös (Peterson, 2013). Skaala adapteeriti õpetajatele sarnase uurimuse läbiviimiseks. Ankeedi õpetajatele kohandas Kadi Mõttus (2015) võttes aluseks Petersoni magistritöös kasutatud eestindatud FIT-Choice skaala põhjal koostatud ankeedi (Peterson, 2013). Õpetajate ankeedi väited olid seotud hinnangutega õpetajatöö motiividele ja arvamustele õpetajatööst. Õpetajate jaoks kohandatud ankeedist jäeti välja väited, mis kuulusid Petersoni (2013) uurimuse põhjal faktoritesse *Varasemad õppimiskogemused, Viimane karjäärivõimalus ja Ümberveenmine*, „sest staažikatel õpetajatel on kauges minevikus toimunud raske meenutada“ (Mõttus, 2015, lk 19).

Ankeet koosnes neljast osast (vt Lisa 1), millest antud töös kasutati esimest ja kolmandat osa ning vastajate taustaandmeid. Ankeedi alguses oli avatud küsimus: „Kõigepealt nimetage palun kuni kolm peamist põhjust, miks Te valisite õpetajakutse/õpetajatöö“, et anda vastajatele võimalust õpetajakutse valiku põhjendamiseks. Käesolevas uurimistöös avatud küsimuse vastuseid ei kasutata.

Ankeedi esimene osa koosnes kokku 35 väitest õpetajaks saamise/olemise motiivide kohta, millele sai anda hinnanguid 7-pallisel Likert- skaalal (*1- ei ole üldse oluline minu töö puhul kuni 7- on väga oluline minu töö puhul*). Ploki alguses oli eellause: *Ma tahan olla õpetaja, sest...* ning lõppu oli lisatud avatud küsimus.

Ankeedi kolmandas osas oli 14 väidet arvamuste kohta õpetajatööst üldiselt. Hinnanguid sai anda 7- pallisel skaalal (*1- ei ole üldse nõus kuni 7- olen täiesti nõus*).

Vastajate taustaandmete osas küsiti mõlemalt grupilt sugu ja vanust. Õpetajatelt lisaks staaži; töötamise piirkonda; kooliastet, milles õpetatakse; õpetatavaid aineid ning töökoormust. Üliõpilaste ankeedi taustaandmetes küsiti lisaks õppekava; õppevormi; õppeastet; õppekoormust ja varasemat töökogemust õpetajana.

FIT- Choice skaala põhjal koostatud ankeedi reliaabluse ja valiidsuse näitajad erinevate uurimuste põhjal on head. Sisereliaablus on skaala autorite Watt'i ja Richardsoni (2007) hinnangul vahemikus 0,6-0,9. Seda kinnitavad ka mitmed teised uuringud (Fokkens-Bruinsma & Canrinus, 2012; König & Rothland, 2012; Lin *et al.*, 2012; Watt *et al.*, 2012). Eestis läbiviidud õpetajakoolituse üliõpilaste uuringus jäi reliaablus vahemikku 0,6-0,9 (Peterson, 2013) ja õpetajatega läbiviidud uuringus vahemikku 0,7- 0,9 (Mõttus, 2015). Valiidsuse suurendamiseks piloteeriti üliõpilaste ankeeti (Peterson, 2013) ja õpetajate ankeeti (Mõttus, 2015) ning teostati autorite poolt faktoranalüüsid.

Protseduur

Üliõpilaste anketeerimine on läbi viidud 2014.a. sügisel, kui valimis olnud õpetajakoolituse üliõpilased alustasid oma pedagoogikaalaseid õpinguid. Üliõpilaste valimilt andmete kogumise protseduuri täpsem kirjeldus on leitav Petersoni (2013) magistritööst. Antud töös kasutatud üliõpilaste anketeerimises töö autor ei osalenud. Üliõpilaste andmed sai autor oma töö juhendajalt.

Õpetajate uuring viidi läbi samuti 2014.a. sügisel. Ankeedi õpetajatele adapteeris ja katsetas Kadi Mõttus, kes viis 2014.aasta kevadel läbi pilootuuringu (Mõttus, 2015). Alates septembrist 2014 osales uurimuses neli Haridusteaduste Instituudi üliõpilast: Kadi Mõttus, Maret Must, Marianne Lukk ja antud töö autor, kes kogusid õpetajate andmeid erinevates Eesti maakondades. Töö autor kogus ankeete Jõgevamaal.

Õpetajate anketeerimise protseduur oli kõigis maakondades ja kõigi andmekogujate puhul sarnane. Kõigepealt küsiti telefoni või e-maili teel õpetajate uuringu läbiviimiseks luba koolijuhtidelt ning lepiti kokku ankeetide koolidesse viimise osas. Koolidele anti valida, kas soovitakse paberankeete või elektroonset ankeeti. Elektrooniliselt koguti andmeid veebikeskkonnas *Google Drive* koostatud ankeediga. Ankeedid olid anonüümsed – vastajatelt ei küsitud nime, kooli jms. andmeid, mis võimaldanuks vastaja isikut kindlaks teha. Seda rõhutati ka ankeedi sissejuhatuses ja tutvustuskirjas. Konfidentsiaalsuse tagamiseks tagastati täidetud paberankeedid kinnistes ümbrikes, kasutati ka täidetud ankeetide kinnisesse kasti kogumist. Ankeedi täitmisele kulus aega umbes 15-20 minutit. Uurimuses osalemine oli vabatahtlik.

Oktoobris 2014 tegi töö autor pöördumise tutvustuskirjade näol Jõgevamaa 17 koolijuhile õpetajate anketeerimiseks nõusoleku saamiseks. Positiivselt reageeris 12 kooli,

neist kolm koolijuhti olid seisukohal, et soovivad ankeete ainult elektroonselt. Paberkandjal ankeete jagas töö autor novembris 2014.a. koolidesse 100 tk, täidetud ankeete saadi tagasi 51. Elektroonse ankeedi link saadeti kõigisse 12-sse kooli. Elektroonsele ankeedile vastas 15 õpetajat. Seega kogus töö autor andmeid 76-lt õpetajalt ning kokku moodustasid Jõgevamaa koolide õpetajate vastused 19 % õpetajate koguvalimist (N=395). Andmekogumisele järgnes nelja üliõpilase poolt, kes andmeid kogusid, enda kogutud ankeetide sisestamine Microsoft Exceli tabelisse.

Antud uurimuse andmeanalüüsi teostamisel on aluseks võetud varasemas magistritöös (Mõttus, 2015) teostatud õpetajate motivatsioonitegurite faktoranalüüs. Õpetajate ja üliõpilaste hinnangute võrdluse aluseks võeti faktorid *Hinnangud kutsevalikuga seotud motiivide kohta* (ankeedi I plokk) ja *Hinnangud arvamustele õpetajaameti kohta üldiselt* (ankeedi III plokk). Faktorist 5 „Oluliste inimeste mõju“ jäi välja väide *Inimesed, kellega ma olen koos töötanud, arvavad, et peaksin töötama õpetajana*, kuna sellist väidet üliõpilaste ankeedis ei olnud. Motiivide faktorid saab jaotada vastavalt nendes sisalduvatele väidetele sisemisteks, välisteks ja altruistlikeks.

Sisemised: faktor 1 „*Sisemine motivatsioon ning töötamine laste ja noortega*“ ja faktor 5 „*Tajutud õpetamisoskused*“

Välised: faktor 3 „*Töö sobivus eraeluga*“, faktor 4 „*Töö stabiilsus*“, faktor 6 „*Oluliste inimeste mõju*“ ja faktor 7 „*Töövõimalus välismaal*“.

Altruistlikud: faktor 2 „*Soov kasulik olla*“ ja faktor 8 „*Ühiskonna teenimine*“.

Hinnangud arvamustele õpetajatöö kohta jagunevad: faktor 1 „*Staatuse*“, faktor 2 „*Kõrged ametioskused*“ ja faktor 3 „*Palk*“.

Seejärel kanti andmed IBM SPSS Statistics 21 andmetöötlusprogrammi, mida kasutati andmete töötlemisel ja tõsteti õpetajate ja üliõpilaste andmed ühte tabelisse. Tulemuste esitamiseks kasutati kirjeldavat statistikat: arvutati Mõttuse (2015) poolt leitud faktorite alusel faktoritesse kuuluvate väidete aritmeetilised keskmised (koondkeskmised), standardhälbed, miinimum- ja maksimumväärtused. Autori poolt leiti faktorite reliaablused, mis on esitatud tabelis 3 koos faktoritesse kuuluvate väidetega. Faktorite reliaablused jäid vahemikku 0,7- 0,9.

Tabel 3. Faktorid õpetajakutsevaliku motiivide ja arvamuste kohta ning nende reliaablused.

Hinnangud kutsevalikuga seotud motiivide kohta	Cronbachi alfa
Faktor 1. „Sisemine motivatsioon ning töötamine laste ja noortega“	0,74
<ol style="list-style-type: none"> 1) Mulle meeldib õpetamine. 2) Ma tahan teha tööd, kus saab laste/noortega töötada. 3) Mulle meeldib töötamine laste/noortega. 4) Ma tahan aidata lastel/noortel õppida. 5) Ma olen huvitatud õpetamisest. 6) Ma tahan töötada laste/ noortekesksetes keskkonnas. 7) Ma olen alati tahtnud olla õpetaja. 8) Õpetamine võimaldab mul kujundada laste/noorte väärtusi. 	
Faktor 2. „Soov kasulik olla ning kujundada laste ja noorte tulevikku“	0,89
<ol style="list-style-type: none"> 1) Õpetamine võimaldab mul head teha kehvematest tingimustest tulnud noortele. 2) Õpetajatöö võimaldab mul mõjutada lapsi/noori. 3) Õpetajatöö võimaldab mul mõjutada järgmist põlvkonda. 4) Õpetajatöö võimaldab mul tõsta kehvemast keskkonnast pärit noorte edasipüüdlikkust. 5) Õpetajatöö võimaldab mul töötada sotsiaalse ebavõrdsuse vastu. 6) Õpetajad annavad väärtusliku ühiskondliku panuse. 	
Faktor 3. „Töö sobivus eraeluga“	0,73
<ol style="list-style-type: none"> 1) Koolivaheajad sobivad kokku pereeluga. 2) Õpetajana on mul pikad koolivaheajad/pikk puhkus. 3) Osakoormusega õpetajana töötamine võimaldab rohkem aega pere jaoks. 4) Õpetaja tööaeg sobib pereeluga. 5) Õpetajana on mul lühike tööpäev. 	
Faktor 4. „Tajutud õpetamisoskused“	0,84
<ol style="list-style-type: none"> 1) Mul on head õpetamisoskused. 2) Mul on hea õpetaja omadused. 3) Õpetaja elukutse sobib minu võimetega. 	
Faktor 5. „Oluliste inimeste mõju“	0,79
<ol style="list-style-type: none"> 1) Minu sõbrad arvavad, et ma peaksin töötama õpetajana. 2) Minu perekond arvab, et ma peaksin töötama õpetajana. 	
Faktor 6. „Töö stabiilsus“	0,79
<ol style="list-style-type: none"> 1) Õpetajatöö on turvaline (stabiilne). 	

2) Õpetaja elukutse pakub kindlat töökohta (õpetajatel on alati tööd).

3) Õpetaja kvalifikatsiooni tunnistatakse igal pool.

4) Õpetajatöö pakub stabiilset sissetulekut.

Faktor 7. „Töövõimalus välismaal“

0,85

1) Õpetaja amet võimaldab mul töötada Euroopa erinevates riikides.

2) Õpetajatel võib olla võimalus töötada rahvusvaheliselt.

Faktor 8. „Ühiskonna teenimine“

0,82

1) Õpetajatöö võimaldab mul ühiskonda teenida.

2) Õpetajatöö võimaldab teha teene ühiskonnale.

Hinnangud arvamustele õpetajaameti kohta

Cronbachi alfa

Faktor 1. „Staatuse“

0,87

1) Õpetaja elukutset peetakse lugupeetud ametiks.

2) Õpetaja elukutset peetakse kõrge staatusega ametiks.

3) Õpetajad tunnevad, et nende ametil on kõrge sotsiaalne staatus.

4) Õpetajad tunnevad end ühiskonna poolt väärtustatuna.

5) Õpetajaid peetakse professionaalideks.

Faktor 2. „Kõrged ametioskused“

0,83

1) Õpetajatöö nõuab kõrgeid ametioskusi.

2) Õpetajatöö nõuab kõrgeid ametialaseid teadmisi.

3) Õpetajad vajavad heal tasemel teadmisi õpetamismeetoditest ja -võtetest.

4) Õpetajatöö on emotsionaalselt nõudlik.

Faktor 3. „Palk“

0,92

1) Õpetajatöö on hästi tasustatud.

2) Õpetajad saavad head palka.

Hüpotheside kontrollimiseks viidi edasise andmeanalüüsi käigus läbi sõltumatute valimite T-test (*Independent Samples T-Test*).

TULEMUSED

Käesolevas peatükis esitatakse õpetajate ja õpetajakoolituse üliõpilaste motivatsioonitegurite võrdluse tulemused vastavalt püstitatud hüpoteesidele.

Õpetajate ja üliõpilaste kutsevaliku motiivide hinnangute faktorite koondkeskmiste võrdlemisel (Tabel 2) selgus, et statistiliselt olulisi erinevusi esines hinnangutes neljale faktorile kaheksast ($p < 0,05$). Õpetajad andsid kõrgema hinnangu kui üliõpilased faktoritele *Töö sobivus eraeluga* ($t = 3,45$; $p < 0,05$), *Tajutud õpetamisoskused* ($t = 3,77$; $p < 0,05$) ja *Oluliste inimeste mõju* ($t = 4,75$; $p < 0,05$). Üliõpilaste hinnangud olid kõrgemad kui õpetajate omad faktorile *Töövõimalus välismaal* ($t = -3,82$; $p < 0,05$). Tabelis 4 on esitatud õpetajate ja üliõpilaste kutsevalikuga seotud motiivide võrdlus, paksemas kirjas on esile toodud olulised erinevused faktorite koondkeskmistes.

Tabel 4. *Õpetajate ja üliõpilaste kutsevalikuga seotud motiivide võrdlus: faktorite koondkeskmised, standardhälbed, t-statistik ja olulisusnivoo.*

Faktorid	Staatus	M*	SD*	t*	p*
<i>Sisemine motivatsioon ning töötamine laste ja noortega</i>	õpetajad	5,83	0,94	0,31	0,76
	üliõpilased	5,80	1,46		
<i>Soov kasulik olla ning kujundada laste ja noorte tulevikku</i>	õpetajad	5,38	1,00	0,35	0,73
	üliõpilased	5,34	1,19		
<i>Töö sobivus eraeluga</i>	õpetajad	4,37	1,27	3,45	0,00
	üliõpilased	3,83	1,46		
<i>Tajutud õpetamisoskused</i>	õpetajad	5,64	0,92	3,77	0,00
	üliõpilased	5,19	1,12		
<i>Oluliste inimeste mõju</i>	õpetajad	4,41	1,78	4,75	0,00
	üliõpilased	3,47	1,80		
<i>Töö stabiilsus</i>	õpetajad	4,86	1,15	1,02	0,31
	üliõpilased	4,71	1,44		
<i>Töövõimalus välismaal</i>	õpetajad	3,33	1,78	-3,82	0,00
	üliõpilased	4,08	1,79		
<i>Ühiskonna teenimine</i>	õpetajad	4,85	1,49	-0,43	0,67
	üliõpilased	4,92	1,57		

M*-faktorite koondkeskmised; SD*-standardhälve; t*-t-statistik; p*- olulisusnivoo

Kui võrrelda õpetajate ja üliõpilaste kutsevaliku motiivide faktoritele antud hinnangute koondkeskmiste alusel moodustatud pingeridasid, siis sarnasel kohal olid hinnangud kahele faktorile (Tabel 5). Esikohal oli mõlema grupi puhul faktor *Sisemine motivatsioon ning*

töötamine laste ja noortega. Faktor *Töö sobivus eraeluga* oli mõlema grupi hinnangute põhjal seitsmendal kohal. Õpetajate grupis on teisel kohal faktor *Tajutud õpetamisoskused*, mis üliõpilaste hinnangute põhjal oli pingereas kolmandal kohal. Õpetajate hinnangutes oli kolmandal kohal faktor *Soov kasulik olla ning kujundada laste ja noorte tulevikku*. Faktor *Soov kasulik olla ning kujundada laste ja noorte tulevikku* oli üliõpilaste pingereas teisel kohal ning õpetajate ja üliõpilaste hinnangute vahel statistiliselt olulist erinevust ei leitud. Kõige madalamalt hinnati õpetajate poolt faktorit *Töövõimalus välismaal*, mis üliõpilaste hinnangutes oli kuuendal kohal. Madalaimaks hinnati üliõpilaste poolt faktorit *Oluliste inimeste mõju*, mis õpetajate hinnangutes oli kuuendal kohal.

Tabel 5. Kutsevaliku motiivide faktorite pingeread õpetajate ja üliõpilaste hinnangute koondkeskmiste alusel

Faktorid	Staatus	koht	M*	SD*
<i>Sisemine motivatsioon ning töötamine laste ja noortega</i>	õpetajad	1.	5,83	0,94
	üliõpilased	1.	5,80	1,46
<i>Soov kasulik olla ning kujundada laste ja noorte tulevikku</i>	õpetajad	3.	5,38	1,00
	üliõpilased	2.	5,34	1,19
<i>Töö sobivus eraeluga</i>	õpetajad	7.	4,37	1,27
	üliõpilased	7.	3,83	1,46
<i>Tajutud õpetamisoskused</i>	õpetajad	2.	5,64	0,92
	üliõpilased	3.	5,19	1,12
<i>Oluliste inimeste mõju</i>	õpetajad	6.	4,41	1,78
	üliõpilased	8.	3,47	1,80
<i>Töö stabiilsus</i>	õpetajad	4.	4,86	1,15
	üliõpilased	5.	4,71	1,44
<i>Töövõimalus välismaal</i>	õpetajad	8.	3,33	1,78
	üliõpilased	6.	4,08	1,79
<i>Ühiskonna teenimine</i>	õpetajad	5.	4,85	1,49
	üliõpilased	4.	4,92	1,57

M*-faktorite koondkeskmised; SD*-standardhälve

Õpetajate ja üliõpilaste õpetajatööga seotud arvamuste faktorite hinnangute koondkeskmiste võrdluses ilmnes statistiliselt oluline erinevus hinnangutes kahele faktorile kolmest ($p < 0,05$). Õpetajad hindasid kõrgemalt faktorit *Palk* ($t = -2,56$; $p < 0,05$) ja üliõpilased faktorit *Staatus* ($t = -5,51$; $p < 0,05$). Faktori *Kõrged ametioskused* hinnangutes statistilist olulist erinevust ei leitud ($p > 0,05$) (Tabel 6).

Tabel 6. Õpetajate ja üliõpilaste õpetajatöö kohta arvamuste faktorite koondkeskmised, standardhälbed, t-statistik ja olulisusnivoo

Faktorid	Staatus	M*	SD*	t*	p*
<i>Staatus</i>	õpetajad	3,59	1,19	-5,51	0,00
	üliõpilased	4,34	1,35		
<i>Kõrged ametioskused</i>	õpetajad	6,41	0,70	-1,66	0,10
	üliõpilased	6,53	0,61		
<i>Palk</i>	õpetajad	2,60	1,38	-2,56	0,01
	üliõpilased	2,00	1,46		

M*-faktorite koondkeskmised; SD*-standardhälve; t*-t-statistik; p*- olulisusnivoo

Kõrvutades õpetajate ja üliõpilaste õpetajatöö kohta arvamuste faktoritele antud hinnangute koondkeskmiste alusel koostatud pingerida, olulisi erinevusi ei ilmnenud. Mõlema grupi hinnangud olid kõrgeimad faktorile *Kõrged ametioskused* ja madalaimad faktorile *Palk* (Tabel 7).

Tabel 7. Õpetajatöö kohta arvamuste faktorite pingeread õpetajate ja üliõpilaste hinnangute koondkeskmiste alusel

Faktorid	Staatus	koht	M*	SD*
<i>Staatus</i>	õpetajad	2.	3,59	1,19
	üliõpilased	2.	4,34	1,35
<i>Kõrged ametioskused</i>	õpetajad	1.	6,41	0,70
	üliõpilased	1.	6,53	0,61
<i>Palk</i>	õpetajad	3.	2,60	1,38
	üliõpilased	3.	2,00	1,46

M*-faktorite koondkeskmised; SD*-standardhälve

ARUTELU

Käesoleva uurimistöö eesmärk oli tuua välja erinevused õpetajakutse valinud õpetajakoolituse üliõpilaste kutsevaliku ja töötavate õpetajate tööga seotud motiivides ja hinnangutes arvamustele õpetajatöö kohta. Magistritöö teoreetilises osas anti ülevaade motivatsiooni olemusest ning õpetajakoolituse üliõpilaste ja õpetajate õpetajakutse valiku motivatsiooniteguritest. Töö empiirilises osas võrreldi õpetajate ja õpetajakoolituse üliõpilaste

hinnanguid õpetajakutse valikuga seotud motiividele ja hinnanguid arvamustele õpetajaameti kohta. Järgnevalt arutletakse saadud tulemuste üle kõrvutades neid varasemate uurimustega. Arutelu on struktureeritud lähtudes püstitatud hüpoteesidest. Peatüki lõpus toob autor välja töö piirangud ja praktilise väärtuse ning soovitusel edasisteks uurimusteks.

Selleks, et kontrollida hüpoteesi „Hinnangud sisemistele ja altruistlikele motiividele õpetajatöös on õpetajakoolituse üliõpilastel kõrgemad kui õpetajatel“ võrreldi faktoreid *Sisemine motivatsioon ning töötamine lastega, Tajatud õpetamisoskused, Soov kasulik olla ja Ühiskonna teenimine* koondkeskmisi. Tulemused näitavad, et hüpotees ei leidnud kinnitust.

Oluline erinevus ilmnes hinnangus *Tajatud õpetamisoskused*, millele õpetajad andsid kõrgema hinnangu kui üliõpilased. Võttes arvesse, et töötavatel õpetajatel on rohkem praktilisi kogemusi, on see igati loogiline, et nad enda õpetamisoskusi paremini tajuvad ning kõrgemalt hindavad. Õpetajate hinnangud sisemistele motivatsiooniteguritele on sarnaselt õpetajakoolituse üliõpilastele kaheksast faktorist saanud kõige kõrgema hinnangu. Tulemuste põhjal võib öelda, et kuna õpetajate hinnangud neljast faktorist ühele olid saanud kõrgema hinnangu, on õpetajate hinnangud sisemistele ja altruistlikele motiividele õpetajatöös mõnevõrra kõrgemad õpetajakoolituse üliõpilaste hinnangutest. Õpetajate kõrged hinnangud sisemistele ja altruistlikele motivatsiooniteguritele on ilmnenuid ka mitmete varasemate õpetajate seas läbiviidud uuringute tulemustes (Kılınç *et al.*, 2012; Roness, 2010). Ka mitmetest õpetajakoolituse üliõpilaste motivatsioonitegurite uurimustest on ilmnenuid, et õpetajakutse valikul on olulisimateks motiivideks samuti sisemised ja altruistlikud motiivid (Akar, 2012; Chong & Low, 2009; Kılınç *et al.*, 2012; Kõiv, 2014; Kõnig *et al.*, 2012; Lin *et al.*, 2012; Peterson, 2013; Watt *et al.*, 2012). Nii õpetajate kui õpetajakoolituse üliõpilaste motivatsioonitegurite osas võib öelda, et keda motiveerivad sisemised faktorid, on rohkem pühendunud sellele ametile (Chong & Low, 2009).

Faktorile *Soov kasulik olla* andsid mõlemad grupid sarnaselt kõrge hinnangu, pingereas oli see faktor õpetajatel kolmandal ja üliõpilastel teisel kohal. See tulemus on kooskõlas mitmete varasemate uuringutega (Kılınç *et al.*, 2012; Kõnig & Rothland, 2012; Richardson & Watt, 2006).

Faktor *Ühiskonna teenimine* jäi üliõpilaste vastuste pingereas neljandale, õpetajatel viiendale kohale. See tulemus näitab, et nii õpetajad kui õpetajakoolituse üliõpilased peavad õpetamist kui missiooni oluliseks. Sotsiaalse kasulikkuse on olulise faktorina välja toodud nii Türgis õpetajatega läbiviidud uuringus (Kılınç *et al.*, 2012) kui Austraalias üliõpilastega

läbiviidud uuring (Watt & Richardson, 2008). Viimase uuringu puhul ilmnes seos, et sotsiaalse kasulikkusega seotud faktorid said kõrgema hinnangu nendelt üliõpilastelt, kes plaanivad pikaajast õpetajakarjääri.

Kontrollimaks hüpoteesi „Hinnangud õpetajatöö välistele motivatsiooniteguritele on õpetajatel kõrgemad kui õpetajakoolituse üliõpilastel“ võrreldi faktorite *Töö sobivus eraeluga*, *Töö stabiilsus*, *Oluliste inimeste mõju* ja *Töövõimalus välismaal* faktorite koondkeskmisi. Hüpotees leidis osaliselt kinnitust.

Väliste faktorite osas andsid õpetajad kõrgema hinnangu kui õpetajakoolituse üliõpilased faktoritele *Töö sobivus eraeluga* ja *Oluliste inimeste mõju*. Ka mitmetes õpetajate seas läbiviidud uuringutes ilmneb, et välistele motivatsiooniteguritele on õpetajate poolt antud kõrgemad hinnangud (Kılınç *et al.*, 2012; Roness & Smith, 2010).

Faktorile *Töö sobivus eraeluga* õpetajate poolt antud kõrgemad hinnangud on suure tõenäosusega seotud õpetajaameti eelisega paljude teiste ametite ees, milleks on just pikk puhkus suvel ja koolivaheajad, mis annavad võimaluse tavarutiinist hinge tõmmata. Ka on lastega õpetajatele kindlasti tähtis võimalus koolivaheaegu oma lastega veeta. Kuna üliõpilased ise õpingute ajal on nii-öelda koolilapse staatuses ja ka neil on pikk suvevaheaeg, ei hinda nad seda oma tulevase ameti juures veel eriliselt. Tulemuseni, et pikk puhkus ei ole olulisel kohal õpetajakutse valiku juures, jõuti ka Singapuris läbiviidud uuringus. Uuringu käigus ilmnes, et õpetajana tööle asudes muutusid kõrgemaks hinnangud välistele faktoritele, sealhulgas puhkusele (Chong & Low, 2009). Hinnangute tõus välistele faktoritele ilmnes ka Kanadas läbiviidud uuringus (Hellsten & Prvtula, 2011).

Õpetajate oluliselt kõrgem hinnang faktorile *Oluliste inimeste mõju* annab kinnitust, et valitud elukutse puhul on neile tähtis, kuidas nende lähedased ja sõbrad nende sobivust õpetajaks hindavad. Pingereas jäävad üliõpilaste hinnangud sellele faktorile kõrvutades õpetajatega tahaplaanile. Siiski on uurimusi, milles on vastupidiselt antud uuringuga välja toodud õpetajaameti valikul vanemate ja lähedaste eeskuju ning mõju (Hellsten & Prvtula, 2011; Jungen, 2008; Kılınç *et al.*, 2012). Ka kinnitab Eestis õpetajakoolituse üliõpilastega läbiviidud uuring, et hinnangud faktorile *Oluliste inimeste mõju* esimese õpinguaasta jooksul tõusid (Kõiv, 2014).

Väliste faktorite osas olid üliõpilaste hinnangud kõrgemad õpetajate antud hinnangutest faktorile *Töövõimalus välismaal*. Seda võib seletada sellega, et tänapäeval on

piirid avatud ja noortel hea keeleoskus ning et sageli pole üliõpilastel loodud oma perekonda, mis neid ühes riigis kinni hoiaks. Nii võib öelda, et noored hindavad rohkem välismaal töötamise võimalust, võrreldes juba töötavate õpetajatega, kes seda nii oluliseks ei pea ning antud faktorit oluliselt madalamalt hindasid. Samas varasemas õpetajakoolituse üliõpilastega läbiviidud uuringus jäid hinnangud sellele faktorile tagaplaanile (Peterson, 2013). Antud töös olid pingereas hinnangud sellele faktorile üliõpilastel kuuendal, õpetajatel kaheksandal ehk viimasel kohal.

Faktor *Töö stabiilsus* asetus pingereas üliõpilaste poolt neljandale ja õpetajate poolt viiendale kohale. Ilmselt ei tunneta tänaste koolireformide valguses ning õpilaste arvu vähenemisel ei õpetajad ega üliõpilased õpetajatööd väga kindla ja turvalisena. Kuna mitmetes uurimustes on välja toodud, et algajate õpetajate jaoks on olulised just töökohakindlus, töö turvalisus ja stabiilsus (Mansfield & Beltman, 2014; Richardson & Watt, 2006), võib vähenenud kindlustunne õpetaja töökohakindluse suhtes mõjutada õpetajakarjääri valikut veelgi vähenemise suunas.

Selleks, et kontrollida hüpoteesi „Õpetajakoolituse üliõpilaste hinnangud õpetaja sotsiaalsele staatusale ühiskonnas ja palgale on kõrgemad õpetajate hinnangutest“ võrreldi faktorite *Staatus* ja *Palk* koondkeskmisi. Tulemused näitavad, et hüpotees leidis osaliselt kinnitust. Õpetajad hindavad kõrgemalt faktorit *Palk* ja üliõpilased faktorit *Staatus*.

Töötavate õpetajate madalamad hinnangud faktorile *Staatus* võivad olla mõjutatud sellest, kuidas nad tajuvad ühiskonna suhtumist. Oma roll selles on näiteks sagedastel negatiivsetel meediakajastustel või lastevanemate kriitilisel suhtumisel. Rahvusvahelise uuringu TALIS põhjal arvab vaid 14% Eesti õpetajatest, et õpetajaamet on ühiskonnas hinnatud ja väärtustatud, samas Soome õpetajatest arvab seda 59% vastanutest (Übius *et al.*, 2014). Üliõpilastel puudub sageli vahetu õpetajatöö kogemus ning seetõttu võivad nad ka ühiskonna suhtumise osas veidi idealistlikud olla, mida kinnitavad ka mitmed õpetajakoolituse üliõpilastega läbiviidud uuringud (Hong, 2010; Lee & Yuan, 2014). Üliõpilaste kõrgemad hinnangud õpetajaameti staatusale võivad mõnevõrra selgitada ka õpetajakutse valikut. Ka näiteks USA-s läbiviidud uuringus õpetajakoolituse üliõpilastega ilmnes, et üliõpilaste hinnangud õpetajaameti sotsiaalsele staatusale on kõrged (Fokkens-Bruinsma & Canrinus, 2012).

Õpetajate kõrgemaid hinnanguid faktorile *Palk* saab seletada viimaste aastate jooksul toimunud palgatõusuga, mis võib õpetajate hinnanguid mõjutada. Siiski on õpetajatööd

mitmetes uuringutes nii õpetajate kui õpetajakoolituse üliõpilaste poolt hinnatud vähetasustatud tööks ning õpetajaameti sotsiaalset staatust madalaks (Fokkens- Bruinsma & Canrinus, 2014; Kılınç *et al.*, 2012; König & Rothland, 2012; Loogma *et al.*, 2009; Must, 2015; Übius *et al.*, 2014; Watt *et al.*, 2012). Seda kinnitavad ka antud uurimistöö tulemused, mille puhul hinnangud nii üliõpilaste kui õpetajate poolt mõlemale faktorile olid märkimisväärselt madalad.

Neljanda hüpoteesi “Õpetajate hinnangud õpetajaametile kui kõrgeid ametioskusi nõudvale tööle on kõrgemad õpetajakoolituse üliõpilaste hinnangutest” kontrollimiseks võrreldi faktori *Kõrged ametioskused* koondkeskmisi. Püstitatud hüpotees ei leidnud kinnitust. Nii õpetajakoolituse üliõpilased kui õpetajad hindasid seda faktorit kõige kõrgemalt, aga olulist erinevust ei ilmnenu.

Õpetajatel on arvamus, et õpetajatöö on raske ja nõuab kõrgeid ametioskusi kujunenud töötamise käigus ja ilmselt mõistavad Eesti tudengid õpetajatöö raskusi ja nõudlikkust nii õpetajapraktika käigus kui meenutades enda kooliteed ja õpetajaid. Mitmed uuringud toovad samuti välja, et õpetajakutset on hinnatud kõrgeid ametioskusi nõudvaks ametiks nii õpetajate kui õpetajakoolituse üliõpilaste poolt (Fokkens-Bruinsma & Canrinus, 2012; Kılınç *et al.*, 2012; Kõiv, 2014; König & Rothland, 2012; Must, 2015; Mõttus, 2015; Peterson, 2013). Samas on ka uuringuid, milles ilmneb, et õpetajakoolituse üliõpilastel on õpetajatööst mõnevõrra idealistlik ettekujutus ning ebarealistlikud ootused sellele ametile (Lee & Yuan, 2014). Türgis läbiviidud uurimuses toovad autorid välja, et kuna õpetajatöö muutub järjest nõudlikumaks, siis see mõjutab ka õpetajate motivatsiooni (Yüce *et al.*, 2013). Kõrvutades faktoritele arvamuste kohta õpetajatööst koondkeskmiste alusel koostatud pingeridasid, olulisi erinevusi ei ilmnenu. Mõlema grupi hinnangud olid kõrgeimad faktorile *Kõrged ametioskused* ja madalaimad faktorile *Palk*.

Seega võib öelda, et nii õpetajate kui õpetajakoolituse üliõpilaste jaoks on olulisemad sisemised ja altruistlikud motivatsioonitegurid ja see on väga oluline õpetajaametile pühendumisel. Samas muutuvad õpetajana töötamise käigus välised motivatsioonitegurid õpetajate jaoks tähtsamaks ja on seotud rahuloluga karjäärivalikuga. Väliste motivatsioonitegurite tähtsustamine ei vähenda sisemist motivatsiooni.

Töö piirangud ja soovitud edasisteks uurimusteks

Töö piirangutena võib välja tuua, et üldistuste tegemiseks ei olnud valimid piisavalt esinduslikud ja ankeedid ei olnud täpselt ühesugused. Ka puudus kindel piir üliõpilaste ja

õpetajate vahel: vastanud üliõpilastest osa võis juba töötada ning vastanud õpetajatest osa ülikoolis õppida. See omakorda võis nende hinnanguid mõjutada.

Edaspidiseks soovitusena pakub autor, et võiks uurida longituuduuringuna õpetajakoolituse üliõpilaste hinnanguid motivatsiooniteguritele ülikooli lõpetamise eel ning samade inimeste hinnanguid õpetajana töötamise erinevatel aegadel.

Töö praktiline väärtus

Antud töö autorile teadaolevalt õpetajate ja õpetajakoolituse üliõpilaste motivatsioonitegurite võrdlust Eestis siiani tehtud ei ole. Niisiis võib käesoleva töö praktiliseks väärtuseks pidada, et see on esimene õpetajate ja üliõpilaste motivatsioonitegureid võrdlev uurimus. Antud töö tulemuste põhjal on võimalik nii omavalitsustel kui riikliku hariduspoliitika üle otsustajatel saada teadlikumaks õpetajaid motiveerivatest teguritest ning kavandada samme õpetajaameti väärtustamiseks ühiskonnas.

KOKKUVÕTE

Käesoleva uurimistöö eesmärk oli tuua välja erinevused õpetajakutse valinud õpetajakoolituse üliõpilaste kutsevaliku ja töötavate õpetajate tööga seotud motiivides ja hinnangutes arvamustele õpetajatöö kohta.

Lähtuvalt eesmärgist püstitas autor hüpoteesid:

1. Hinnangud sisemistele ja altruistlikele motiividele õpetajatöös on õpetajakoolituse üliõpilastel kõrgemad kui õpetajatel.
2. Hinnangud õpetajatöö välistele motivatsiooniteguritele on õpetajatel kõrgemad kui õpetajakoolituse üliõpilastel.
3. Õpetajakoolituse üliõpilaste hinnangud õpetaja sotsiaalsele staatusele ühiskonnas ja palgale on kõrgemad õpetajate hinnangutest.
4. Õpetajate hinnangud õpetajaametile kui raskele ja kõrgeid ametioskusi nõudvale tööle on kõrgemad õpetajakoolituse üliõpilaste hinnangutest.

Kasutati kvantitatiivset uurimismeetodit ja võrdlevat uurimisstrateegiat.

Uurimisinstrument põhines FIT-Choice skaalal (Richardson & Watt, 2006). Uurimuses kasutati kaht valimit, millest õpetajakoolituse üliõpilaste andmed olid eelnevalt olemas.

Õpetajate andmete kogumisel osales töö autor koos kolme Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi üliõpilasega. Andmeid koguti nii paberandjal kui veebiversioonis ankeediga. Valimitesse kuulus 116 õpetajakoolituse üliõpilast ja 283 õpetajat.

Esimene hüpotees ei leidnud kinnitust. Nii õpetajakoolituse üliõpilaste kui õpetajate hinnangul on nende õpetajakutse valiku motiivid ennekõike sisemised ja altruistlikud. Tulemuste põhjal võib öelda, et õpetajate hinnangud sisemistele motiividele olid mõnevõrra kõrgemad üliõpilaste hinnangutest.

Teine hüpotees leidis osaliselt kinnitust. Väliste faktorite osas andsid õpetajad kõrgema hinnangu faktoritele *Töö sobivus eraeluga* ja *Oluliste inimeste mõju*. Üliõpilaste hinnangud olid kõrgemad õpetajate antud hinnangutest faktorile *Töövõimalus välismaal*.

Töös püstitatud kolmas hüpotees leidis samuti osaliselt kinnitust. Õpetajakoolituse üliõpilaste hinnangud õpetajaameti staatusele ühiskonnas olid kõrgemad õpetajate hinnangutest, kuid hinnangud palgale madalamad.

Neljas hüpotees ei leidnud kinnitust. Hinnangud faktorile *Kõrged ametioskused* olid mõlema valimi puhul kõrgeimad.

Märksõnad: õpetajad, õpetajakoolituse üliõpilased, õpetajatööga seotud motivatsioonitegurid

SUMMARY

COMPARISON OF PRACTISING TEACHERS' AND PRE-SERVICE TEACHERS' MOTIVES FOR CHOOSING THE TEACHING PROFESSION

The aim of this master's thesis was to highlight the differences between the motives of pre-service and practising teachers for choosing the teaching profession and in their perceptions of this profession.

The author presented the following hypotheses:

1. Scores for intrinsic and altruistic teaching motives are higher among pre-service teachers compared to practising teachers
2. Scores for extrinsic motives are higher among practising teachers than pre-service teachers

3. Pre-service teachers' scores for the social status of teachers are higher than practising teachers'
4. Practising teachers' scores for teaching being a difficult job that requires highly specialised skills are higher than pre-service teachers'

Quantitative research methods and comparative research strategies were used. The structure of the study was based on the FIT-Choice scale (Richardson & Watt, 2006). The study used two samples, one of which was pre-service teachers, whose data had already been collected. Practising teachers' data were collected by the author in collaboration with three students from Tartu University's Institute of Education. Data were collected using paper-based and online questionnaires. The samples comprised 116 pre-service teachers and 283 practising teachers.

The first hypothesis was not supported. Both pre-service teachers' and practising teachers' scores for teaching motives were primarily intrinsic and altruistic. Based on the results it can be concluded that practising teachers' scores for intrinsic motives were slightly higher than those of pre-service teachers.

The second hypothesis was partly supported. Within extrinsic factors, practising teachers' scores were higher for *Job compatibility with personal life* and *Influence of important people*. Pre-service teachers' scores were higher for *Job opportunities abroad*.

The third hypothesis was also partly supported. Pre-service teachers' scores for teachers' status in the society were higher than practising teachers', albeit their scores for salary were lower.

The fourth hypothesis was not supported. The factor *High occupational skills* was rated most important in both samples.

Keywords: teachers, pre-service teachers, motives associated with teaching profession

TÄNUSÕNAD

Täna käesoleva töö teemaga seotud uurimisrühma üliõpilasi Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudist Kadi Mõttust, Maret Mustat ja Marianne Lukku ja kõiki anketeerimises osalenud üliõpilasi ja õpetajaid.

AUTORSUSE KINNITUS

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrekselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Allkiri:.....

Kuupäev:.....

KASUTATUD KIRJANDUS

- Akar, E. O. (2012). Motivations of Turkish Pre- Service Teachers to Choose Teaching as a Career. *Australian Journal of Teacher Education*, 37, 10, 66-84.
- Bachman, T. & Maruste, R. (2003). *Psühholoogia alused*. Tallinn: Ilo.
- Chong, S. & Low, E.-L. (2009). Why I Want to teach and how I feel about teaching – formation of teacher identity from pre-service to the beginning teacher phase. *Educ Res Policy Prac* 8: 59-72.
- Fokkens-Bruinsma, M. (2012). The Factors Influencing Teaching (FIT)-Choice scale in a Dutch teacher education program. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, (40)3, 249-269.
- Fokkens-Bruinsma, M. & Canrinus, E. T. (2014). Motivation for becoming a teacher and engagement with the profession: Evidence from different contexts. *International Journal of Educational Research* 65: 65-74.
- Haridussõnastik*. (2014). Külastatud aadressil
<http://www.eki.ee/dict/haridus/index.cgi?Q=motivatsioon&F=M&C06=et>.
- Haridus- ja teadusministeerium (s.a.) *Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala arengukava Tark ja Tegus rahvas 2015- 18*. Külastatud aadressil
https://www.hm.ee/sites/default/files/tark_ja_tegus_rahvas_2015_2018_final.pdf.
- Hong, J. Y. (2010). Pre-service and beginning teachers` professional identity and its relation to dropping out of the profession. *Teaching and Teacher Education* 26; 1530-1543.
- Klassen, R. & Chiu, M. M. (2011). The occupational commitment and intention to quit of practicing and pre-service teachers: Influence of self-efficacy, job stress, and teaching context. *Contemporary Educational Psychology* 36; 114- 129.
- Lee, I. & Yuan, R. (2014). Motivation change of pre-service English teachers: a Hong Kong study. *Language, Culture and Curriculum*, 27: 89-106.
- Haridus- ja teadusministeerium (s.a.) *Lähtetoetus*. Külastatud aadressil
<https://www.hm.ee/et/tegevused/opetaja-ja-koolijuht/lahtetoetus>.

- Hellsten, L.-A. M. & Prvtula, M. (2011). Why teaching? Motivations influencing beginning teachers' choice of profession and teaching practice. *Research in Higher Education Journal* 13: 1- 19.
- Jungen, K. A. (2008). Parental Influence and Career Choice: How Parents Affect the Career Aspirations of Their Children, *University of Wisconsin-Stout*. Kõlastatud aadressil: <http://www2.uwstout.edu/content/lib/thesis/2008/2008jungenk.pdf>.
- Kidron, A. (2001). *Psühholoogia põhisuunad*. Tallinn: Mondo.
- Kılınç, A., Watt, H. & Richardson, P. (2012). Factors Influencing Teaching Choice in Turkey. *Asia- Journal of Teacher Education*, 40:3, 199-226.
- Krull, E. (2000). *Pedagoogilise psühholoogia käsiraamat*. Tartu Ülikooli kirjastus.
- Krusell, S. (2004). *Õpetajakutse valiku motiividest*. R. Võõrmann & J. Helemäe (Toim), *Õpetajad: kas maa sool või kraadiga spetsialistide ametigrupp* (lk 133- 151). Tallinn: TPÜ Kirjastus.
- Kocabas, I. (2009). The Effects of Sources of Motivation on Teachers` Motivation Leves. *Education*, 129, 4, 724-733.
- Kõiv, S. (2014). *Õpetajakoolituse üliõpilaste motivatsioonitegurite hinnangute muutused esimese õppeaasta jooksul*. Magistritöö, Tartu Ülikool.
- König, J. & Rothland, M. (2012). Motivations for choosing teaching as a career: effects on general pedagogical knowledge during initial teacher education. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 40:3, 289-315.
- Kyriacou, C. & Coulthard, M. (2000). Undergraduates` Views of Teaching as a Career Choice, *Journal of Education for Teaching*, 26,2, 117- 126.
- Lee, I. & Yuan, R. (2014). Motivation change of pre-service English teachers: a Hong Kong study. *Language, Culture and Curriculum*, 27:1, 89-106.
- Lin, E., Shi, Q., Wang, J., Zhang, S. & Hui, L. (2012). Initial motivations for teaching: comparison between preservice teachers in the United States and China. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 40:3, 227- 248.

- Loogma, K., Ruus V.-R., Talts, L. & Poom-Valicis, K. (2009). OECD rahvusvahelise õpetamise ja õppimise uuringu TALIS tulemused. *Tallinna Ülikooli haridusuuringute keskus*. Külastatud aadressil <http://www.hm.ee/index.php?044827>.
- Mansfeld, M., Caroline, F., Marold, W. & Beltman, S. (2012). Teachers Goals for teaching: Towards a framework for examining motivation of graduating teachers *Australian Journal of Educational & Developmental Psychology* 12: 21-34.
- Mansfield, C. F. & Beltman, S. (2014). Teacher motivation from a goal content perspective: Beginning teachers' goals for teaching. *International Journal of Educational Research* 65:54-64
- Maslow, A.,H. (2007). *Motivatsioon ja isiksus*. Tallinn OÜ Mantra Kirjastus.
- Mõttus, K. (2015). *Õpetajate hinnangud nende tööga seotud motivatsiooniteguritele*. Magistritöö, Tartu Ülikool.
- Peterson, A.- L. (2013). *Õpetajakutse valiku motiivid ja arvamused õpetajatöö kohta õpetajakoolituse üliõpilastel*. Magistritöö, Tartu Ülikool.
- Põhinäitajad (2016). Eesti Statistikaameti koduleht. Külastatud aadressil <http://www.stat.ee/pohinaitajad>.
- Pärismaa, S. (2014, 12.sept). Kuidas läks õpetajakoolituse vastuvõtt ülikoolides. *Õpetajate Leht*. Külastatud aadressil <http://opleht.ee/17459-kuidas-laks-opetajakoolituse-vastuvott-ulikoolides/>.
- Reber, A. S. & Reber, E. S. (2001). *Dictionary of Psychology*. England: Penguin Books.
- Richardson, P. W. & Watt, H. M. G. (2006). Who Chooses Teaching and Why? Profiling Characteristics and Motivations Across Three Australian Universities. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 34, 1, 27-56.
- Roness, D. (2010). Still motivated? The motivation for teaching during the second year in the profession. *Teaching and Teacher Education*, 27, 628- 638.
- Ryan, R.M. & Deci, E.L. (2000). Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25, 54-67.

- Sinclair, C. (2008). Initial and changing student teacher motivation and commitment to teaching. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 36,2, 79-104.
- Skaalvik, E. M. & Skaalvik, S. (2011). Teacher job satisfaction and motivation to leave the teaching profession: Relations with school context, feeling of belonging, and emotional exhaustion. *Teaching and Teacher Education*, 27, 1029- 1038.
- Sokk, S. (1994). *Tartu õpetajate seminari üliõpilaste kutsevaliku motivatsioonist*. Publitseerimata diplomitöö. Tartu õpetajate seminar.
- Thomson M., Turner, J.E. & Nietfeld J.L. (2012). A typological approach to investigate the teaching career decision: Motivations and beliefs about teaching of prospective teacher candidates *Teaching and teacher Education* 28, 324- 335.
- Urm, K. (2015). *Enda hinnangul õpetajana töötada plaanivate ja mitteplaanivate õpetajakoolituse üliõpilaste motivatsioonitegurite ja õpetajatöö arvamuste võrdlus*. Magistritöö, Tartu Ülikool.
- Voltri, O., Luik, P. & Taimalu, M. (2013). Õpetajakoolituse praktikantide ja kutseastal olevate õpetajate kutsevalikut mõjutavad motivatsioonitegurid. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, 1, 97- 123.
- Watt, H., Richardson, P., Klusmann, U., Kunter, M., Beyer, B., Trautwein, U. & Baumert, J. (2012). Motivations for choosing teaching as a career: An International comparison using the FIT- Choice scale. *Teaching and teacher Education* 28: 791-805.
- Watt, H. M. G. & Richardson, P. W. (2007). Motivational Factors Influencing Teaching as a Career Choice: Development and Validation of the FIT-Choice Scale. *The Journal of Experimental Education* 75, 3, 167-202.
- Watt, H. M. G. & Richardson, P. W. (2008). Motivations, perceptions, and aspirations concerning teaching as a career for different types of beginning teachers. *Learning and Instruction* 18:408- 428.
- Watt, H. M. G. & Richardson, P. W., & Wilkins, K. (2014). Profiles of professional engagement and career development aspirations among USA preservice teachers. *International Journal of Educational Research*, 65, 23-40.

- Wigfield, A. (1994). Expectancy- value theory of Achievement motivation: A Development Perspective. *Educational Psychology Review*, 6, 1, 49-78.
- Wigfield, A. & Eccles, J. (2000). Expectancy- value theory of Achievement motivation. *Contemporary Educational Psychology*, 25, 68-81.
- Õpetaja lähtetoetuse mõju uuring (2015). Eesti Uuringukeskus OÜ. Külastatud aadressil <https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/51202/%C3%95petaja%20lahtetoetuse%20m%C3%B5ju%20uuring.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Übius, Ü., Kall, K., Loogma, K., & Ümarik, M. (2014). *Rahvusvaheline vaade õpetamisele ja õppimisele. OECD rahvusvahelise õpetamise ja õppimise uuringu TALIS 2013 tulemused*. Tallinn: SA Innove. Külastatud aadressil https://www.hm.ee/sites/default/files/talis2013_eesti_raport.pdf.
- Yüce, K., Şahin, E. Y., Koçer, Ö., & Kana, F. (2013). Motivations for choosing teaching as a career: A perspective of pre-service teachers from a Turkish context. *Asia Pacific Education Review*, 14,3: 295–306.

LISAD

Lisa 1. Õpetajatele kohandatud FIT-Choice ankeet

Hea õpetaja!

Palume Teil vastata käesolevale ankeedile, mille eesmärgiks on saada ülevaade õpetajaid nende töös motiveerivate tegurite kohta ja arvamustest õpetajatöö kohta. Mõelge rahulikult järele ja vastake palun kõigile küsimustele. Ankeedi täitmine võtab aega umbes 20 minutit.

Ankeet annab hea võimaluse mõtiskleda oma töö plusside ja miinuste üle ning analüüsida iseend õpetajana.

Ankeedis pole õigeid ega valesid vastuseid, vastake täpselt nii nagu Te arvate või mis Teie jaoks kõige paremini sobib. Vastuseid kasutatakse vaid üldistatud kujul, Teie isikuandmeid ei küsita ja vastuseid ei seostata Teie isikuga ega Teie kooliga.

Ette tänades

Kadi Mõttus, Maret Must, Tiina Luige ja Marianne Lukk

Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi üliõpilased

Kontaktid: mottus.kadi@gmail.com; maretmust@gmail.com; tiina_l@palamuse.edu.ee;
marianne.lukk@gmail.com

Kõigepealt palun nimetage kuni kolm peamist põhjust, miks te valisite õpetajakutse/ õpetajatöö?

.....
.....
.....

I Iga allpool oleva väite kohta palun märkige, kui oluline see on TEIE jaoks õpetajatöö puhul, **kuivõrd see mõjutab Teie soovi olla õpetaja**. Palun tõmmake ring ümber selle numbri, mis kõige paremini kirjeldab iga teguri olulisust Teie puhul. Vastamiseks kasutage palun järgmist skaalat: **1 – ei**

ole üldse oluline minu puhul kuni 7 – väga oluline minu puhul.

Ma tahan olla õpetaja, sest...

1. Ma olen huvitatud õpetamisest.	1	2	3	4	5	6	7
2. Mul on hea õpetaja omadused.	1	2	3	4	5	6	7
2.1. Palun nimetage neist Teie arvates kõige olulisemad.							
3. Ma olen alati tahtnud olla õpetaja.	1	2	3	4	5	6	7
4. Ma tahan aidata lastel/noortel õppida.	1	2	3	4	5	6	7
5. Mulle meeldib õpetamine.	1	2	3	4	5	6	7
6. Õpetajatöö võimaldab mul ühiskonda teenida.	1	2	3	4	5	6	7
7. Minu sõbrad arvavad, et ma peaksin töötama õpetajana.	1	2	3	4	5	6	7
8. Õpetajatel võib olla võimalus töötada rahvusvaheliselt.	1	2	3	4	5	6	7
9. Õpetaja amet võimaldab mul töötada Euroopa erinevates riikides.	1	2	3	4	5	6	7
10. Õpetamine võimaldab mul kujundada laste/noorte väärtusi.	1	2	3	4	5	6	7
11. Õpetaja tööaeg sobib pereeluga.	1	2	3	4	5	6	7
12. Osakoormusega õpetajana töötamine võimaldab rohkem aega pere jaoks.	1	2	3	4	5	6	7
13. Ma tahan teha tööd, kus saab laste/noortega töötada.	1	2	3	4	5	6	7
14. Õpetaja elukutse pakub kindlat töökohta (õpetajatel on alati tööd).	1	2	3	4	5	6	7
15. Õpetajana on mul pikad koolivaheajad/pikk puhkus.	1	2	3	4	5	6	7
16. Õpetajana on mul lühike tööpäev.	1	2	3	4	5	6	7

17. Mul on head õpetamisoskused.	1	2	3	4	5	6	7
17.1. Palun nimetage neist Teie arvates kõige olulisemad. 							
18. Õpetajad annavad väärtusliku ühiskondliku panuse.	1	2	3	4	5	6	7
19. Õpetaja kvalifikatsiooni tunnistatakse igal pool.	1	2	3	4	5	6	7
20. Õpetajatöö võimaldab mul mõjutada järgmist põlvkonda.	1	2	3	4	5	6	7
21. Minu perekond arvab, et ma peaksin töötama õpetajana.	1	2	3	4	5	6	7
22. Ma tahan töötada laste/noortekeskuses keskkonnas.	1	2	3	4	5	6	7
23. Õpetajatöö pakub stabiilset sissetulekut.	1	2	3	4	5	6	7
24. Koolivaheajad sobivad kokku pereeluga.	1	2	3	4	5	6	7
25. Õpetajatöö võimaldab teha teene ühiskonnale.	1	2	3	4	5	6	7
26. Õpetajatöö võimaldab mul tõsta kehvemast keskkonnast pärit noorte edasipüüdlikkust.	1	2	3	4	5	6	7
27. Mulle meeldib töötamine laste/noortega.	1	2	3	4	5	6	7
28. Õpetajatöö on turvaline (stabiilne).	1	2	3	4	5	6	7
29. Õpetaja elukutse sobib minu võimetega.	1	2	3	4	5	6	7
30. Õpetajatöö võimaldab mul valida, kus ma tahan elada.	1	2	3	4	5	6	7
31. Õpetamine võimaldab mul head teha kehvematest tingimustest tulnud noortele.	1	2	3	4	5	6	7
32. Õpetajatöö annab mulle rahulolu tunde.	1	2	3	4	5	6	7
33. Õpetajatöö võimaldab mul mõjutada lapsi/noori.	1	2	3	4	5	6	7

34. Õpetajatöö võimaldab mul töötada sotsiaalse ebavõrdsuse vastu.	1	2	3	4	5	6	7
35. Inimesed, kellega ma olen koos töötanud, arvavad, et peaksin töötama õpetajana.	1	2	3	4	5	6	7
36. Veel mingi tegur, mida eespool pole mainitud, aga mis on oluline motivaator Teie töö puhul. Mis?							

II Iga alljärgneva **TEIE tööd puudutava** väite puhul palun hinnake, mil määral olete sellega praegusel hetkel nõus. Vastamiseks kasutage palun järgmist skaalat: **1 – ei ole üldse nõus** kuni **7 – olen täiesti nõus**.

1. Mu kolleegidel ja minul on sama arvamus sellest, mis hariduses tähtis on.	1	2	3	4	5	6	7
2. Ma tunnen end tööpäeva lõpuks ära kasutatuna.	1	2	3	4	5	6	7
3. Ma tunnen, et kuulun sellesse kooli.	1	2	3	4	5	6	7
4. Lapsevanematega on kerge töötada.	1	2	3	4	5	6	7
5. Ma tunnen, et töötan liiga palju.	1	2	3	4	5	6	7
6. Minu suhe direktoriga põhineb vastastikusel usaldusel ja lugupidamisel.	1	2	3	4	5	6	7
7. Kui ma hommikul tõusen, ootan pikisilmi tööle minekut.	1	2	3	4	5	6	7
8. Elu koolis on heitlik ja seal ei jää aega puhkamiseks ega taastumiseks.	1	2	3	4	5	6	7
9. Ma tunnen, et mu töö häirib mind (tekitab pingeid).	1	2	3	4	5	6	7
10. Koosolekud, haldustöö ja dokumentatsioon võtavad ära palju sellest ajast, mis tuleks kasutada õpetamiseks valmistumiseks.	1	2	3	4	5	6	7
11. Ma tunnen, et minu kolleegidel on minusse usku.	1	2	3	4	5	6	7

12. Minu haridusalased väärtused on kooskõlas nende väärtustega mida rõhutatakse selles koolis.	1	2	3	4	5	6	7
13. Kooli juhtkond on toetav ja kiidab head tööd.	1	2	3	4	5	6	7
14. Ma mõtlen sageli õpetajaametist lahkumisele.	1	2	3	4	5	6	7
15. Õpetamiseks ette valmistamist tuleb sageli teha pärast tööaega.	1	2	3	4	5	6	7
16. Kolleegidevahelisi suhteid selles koolis iseloomustab sõbralikkus ja üksteisest hoolimine.	1	2	3	4	5	6	7
17. Ma tunnen end oma töös läbi põlenuna.	1	2	3	4	5	6	7
18. Õpilaste käitumise kontrollimisele kulub palju aega ja pingutust.	1	2	3	4	5	6	7
19. Õpetajana töötamine on äärmiselt rahuldust pakkuv.	1	2	3	4	5	6	7
20. Lapsevanemad usaldavad ja aktsepteerivad minu otsuseid.	1	2	3	4	5	6	7
21. Ma tunnen end kurnatuna kui hommikul tõusen ja ees on uus päev.	1	2	3	4	5	6	7
22. Kui ma saaksin uuesti valiku teha, ei oleks ma õpetaja.	1	2	3	4	5	6	7
23. Minu õpetamist segavad sageli õpilased, kel on puudu distsipliinist.	1	2	3	4	5	6	7
24. Ma naudin õpetajana töötamist.	1	2	3	4	5	6	7
25. Ma tunnen, et see kool jagab minu vaateid sellest, mida hea õpetamine tähendab.	1	2	3	4	5	6	7
26. Ma ootan iga päev kannatamatult tööle minemist.	1	2	3	4	5	6	7
27. Õpetajad selles koolis aitavad ja toetavad üksteist.	1	2	3	4	5	6	7
28. Ma tunnen end oma tööst emotsionaalselt kurnatuna.	1	2	3	4	5	6	7
29. Haridusalastes asjades saan ma kooli juhtkonnalt alati abi ja nõu otsida.	1	2	3	4	5	6	7

30. Ma soovin, et mul oleks õpetajatööst erinev töö.	1	2	3	4	5	6	7
31. Ma tunnen, et lapsevanemad usaldavad minu õpetamist.	1	2	3	4	5	6	7
32. Töötamine inimestega terve päeva on mulle tõesti pingutus.	1	2	3	4	5	6	7
33. Ma tunnen, et minu kooli juhtkond aktsepteerib mind.	1	2	3	4	5	6	7
34. Mõned käitumisprobleemidega õpilased muudavad raskeks tundide läbiviimise nii nagu need kavandatud olid.	1	2	3	4	5	6	7
35. Töötamine inimestega tekitab minus liiga palju stressi.	1	2	3	4	5	6	7
36. Ma tunnen, et minu kannatus on katkemas.	1	2	3	4	5	6	7
37. Haridusalastes asjades saan alati head abi oma kolleegidelt.	1	2	3	4	5	6	7
38. Veel mingi tegur, mida pole mainitud, kuid mis mõjutab Teie töörahulolu. Mis?.....	1	2	3	4	5	6	7

III Iga alljärgneva väite kohta palun hinnake, mil määral TEIE olete nõus, et see väide kehtib **õpetajatöö/õpetamise kohta ÜLDISELT**. Vastamiseks kasutage palun järgmist skaalat: **1 – ei ole üldse nõus** kuni **7 – olen täiesti nõus**.

1. Õpetajatöö on hästi tasustatud.	1	2	3	4	5	6	7
2. Õpetajatel on suur töökoormus.	1	2	3	4	5	6	7
3. Õpetajad saavad head palka.	1	2	3	4	5	6	7
4. Õpetajaid peetakse professionaalideks.	1	2	3	4	5	6	7
5. Õpetajatel on kõrge moraal.	1	2	3	4	5	6	7
6. Õpetajatöö nõuab kõrgeid ametioskusi.	1	2	3	4	5	6	7
7. Õpetajatöö on emotsionaalselt nõudlik.	1	2	3	4	5	6	7

8. Õpetaja elukutset peetakse kõrge staatusega ametiks.	1	2	3	4	5	6	7
9. Õpetajad tunnevad end ühiskonna poolt väärtustatuna.	1	2	3	4	5	6	7
10. Õpetajatöö nõuab kõrgeid ametialaseid teadmisi.	1	2	3	4	5	6	7
11. Õpetamine on raske töö.	1	2	3	4	5	6	7
12. Õpetaja elukutset peetakse lugupeetud ametiks.	1	2	3	4	5	6	7
13. Õpetajad tunnevad, et nende ametil on kõrge sotsiaalne staatus.	1	2	3	4	5	6	7
14. Õpetajad vajavad heal tasemel teadmisi õpetamiseetoditest ja -võtetest.	1	2	3	4	5	6	7

Taustaküsimused

Palun tõmmake iga küsimuse juures ring ümber sobiva vastusvariandi ees oleva tähe või kirjutage vastus punktiirile.

1. Teie sugu:

- a. mees b. naine

2. Teie vanus aastat.

3. Teie staaž (töötatud aastad) õpetajana aastat.

4. Piirkond, kus õpetate:

- a. linn b. maa

5. Õppeaste, kus õpetate:

- a. põhikool b. gümnaasium c. põhikool ja gümnaasium

6. Õppeaine(d), mida õpetate (alustage õppeainest, mida õpetate kõige rohkema arvu tunde ja lõpetage õppeainega, mida õpetate kõige vähema arvu tunde):

.....
.....

7. Koormus: a. osakoormus b. täiskoormus

8. Töötamine: a. ühes koolis b. mitmes koolis

Suur tänu!

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Tiina Luige

(sünnikuupäev: 04.12.1967)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

Õpetajate ja õpetajakoolituse üliõpilaste õpetajakutse valiku motivatsioonitegurite võrdlus, mille juhendaja on Merle Taimalu,

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 19.05.2016

